

GoAbroad

Internationalisering beroepsonderwijs & bedrijfsleven

Onderwijs & Bedrijfsleven hand in hand voor een sterkere concurrentiepositie van Nederland in de wereld

Bedrijfsleven heeft studenten nodig die internationaal denken

Stagiaires in het buitenland zijn potentiële ambassadeurs voor Nederland

Opstap naar een internationale stage

Meer MBO'ers op stage in het buitenland is het doel van workplacement.nl. Dit is een informatieve site over buitenlandse stages voor MBO'ers. Studenten vinden er alle informatie die ze nodig hebben om een buitenlandse stage te regelen. Ook kunnen studenten direct op zoek naar een internationaal stagebedrijf via stagemarkt.nl. Deze site is gekoppeld aan workplacement.nl.

Workplacement.nl richt zich ook op internationale bedrijven. Zij kunnen zich aanmelden als stagebedrijf. Op de site staan antwoorden op vragen als:

Studenten:

- Hoe bereid ik mij voor op een internationale stage?
- Waar moet ik aan denken tijdens de stage?
- Hoe moet ik het verblijf in het buitenland praktisch aanpakken?

Bedrijven:

- Waarom is een Nederlandse stagiaire interessant voor een bedrijf?
- Hoe kan ik een Nederlandse stagiaire krijgen?
- Hoe meld ik me aan als leerbedrijf?
- Hoe moet je een stagiaire begeleiden?
- Krijg ik daarbij advies?

Scholen:

- Hoe kan internationaliseringbeleid worden opgezet?
- Welke afspraken maakt de school met de leerling over een internationale stage?
- Hoe ziet de praktische uitvoering eruit?
- Hoe kan de school begeleiden op afstand?
- Hoe wordt de leerling na afloop beoordeeld?

De wereld van de reclame heeft nieuwe burens

De Nieuwe Buren: "Onze naam heeft vooral te maken met de toegankelijkheid die we als communicatiebureau uit willen stralen. Onze klanten hoor je het al vaak hebben over hun nieuwe burens. Of ze vertellen dat er op een komische manier verwarring ontstaat als ze het over ons hebben."

Natuurlijk betekenen we voor de branche ook nieuwe burens, niet in de laatste plaats door onze unieke bedrijfsformule. Daarbij zit ons kantoor in een pand dat aan ons schoolgebouw grenst, wat ons letterlijk de nieuwe burens van onze school maakt.

Omdat ons team ieder jaar in z'n totaliteit ververs wordt, garanderen wij ten alle tijde frisse ideeën. Bij ons be-

drijf werken alleen maar laatste- en voorlaatstejaars studenten van onze school: het Mediacollege Amsterdam. Deze school startte het bedrijf op voor degenen van wie de ambitie na een stageperiode verder reikte dan het behalen van vinkjes op school."

De Nieuwe Buren B.V. is gevestigd in Amsterdam en maakt reclame, van concept tot eindproduct. Benieuwd naar hun werk? Gluren bij De Nieuwe Buren mag, op www.denieuweburen.nl

De Nieuwe Buren was in opdracht van de EVD verantwoordelijk voor de visualisatie van dit magazine.

Voorwoord

Go Abroad is een door studenten gemaakt tijdschrift dat eenmalig verschijnt ter gelegenheid van de start van het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs.

Tijdens de Startmanifestatie van het Programma op 13 september 2007 worden onderwijs en bedrijfsleven weer een stukje dichter bij elkaar gebracht. Doel is de internationale oriëntatie van het beroepsonderwijs te versterken, o.a. door internationale stages. Het bedrijfsleven heeft immers in toenemende mate mensen nodig die goed internationaal kunnen opereren.

De Dutch Trade Board (DTB), hét publiek-private samenwerkingsverband op het gebied van internationaal ondernemen, hecht zeer veel waarde aan versterking van de relatie tussen bedrijfsleven en (beroeps)onderwijs ten behoeve van internationaal ondernemen. In het Actieplan Onderwijs van de DTB vormt internationalisering van het beroepsonderwijs een belangrijk speerpunt.

Go Abroad is bedoeld om studenten, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven te informeren over en te enthousiasmeren voor internationale stages. De lezer vindt onder meer algemene informatie over het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs en een interview met Maria van der Hoeven, minister van Economische

Zaken, en Ronald Plasterk, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap waarin zij onder meer aangeven wat zij verwachten van het programma.

Verder bevat dit tijdschrift vijftien uiteenlopende praktijkvoorbeelden (good practices) van scholen die enthousiast aan het werk zijn met internationale stages. Bij veel van deze voorbeelden wordt daartoe constructief en innovatief samengewerkt met het bedrijfsleven. Dit is wat het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs vooral wil uitdragen.

Ten slotte is er in dit tijdschrift nog veel andere waardevolle informatie over stagelopen in het buitenland te vinden. Ik zou de onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven willen oproepen om hier hun voordeel mee te doen. Laten we de komende jaren gezamenlijk een slag slaan ten behoeve van een sterkere concurrentiepositie van Nederland in de wereld!

Hans Zwarts

Voorzitter Dutch Trade Board

Hans Zwarts, Voorzitter Dutch Trade Board

Colofon

Go Abroad is een eenmalige uitgave van de EVD internationaal ondernemen en samenwerken, agentschap van het ministerie van Economische Zaken. Het tijdschrift is gemaakt voor het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven.

Redactieadres:
EVD internationaal ondernemen en samenwerken
Postbus 20105
2500 EC Den Haag
Tel: 070 778 81 39
www.evd.nl/beroepsonderwijs

Redactie:
Hoofdredactie: EVD/CROSS
Redacteurs: Astrid Bartes,
Albeda College
Willemijn van der Vliet, Lisa Westoby,
Haagse Hogeschool

Vormgeving:
De Nieuwe Buren.

Fotografie:
Foto's afkomstig van de onderwijsinstellingen en De Nieuwe Buren.

Copyright
Het is verboden zonder toestemming van de redactie artikelen geheel of gedeeltelijk over te nemen. Copyright EVD, 2007.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Interview met ministers Van der Hoeven en Plasterk	5
Programma internationalisering beroepsonderwijs	8
Good practice: Fontys Hogescholen	9
KvK Rotterdam & de internationalisering van het onderwijs	10
Good practice: Albeda College	11
Nederlands-Duitse Handelskamer & internationalisering	12
Good practice: Hogeschool van Amsterdam	13
Good practice: Deltion College	14
Stagemogelijkheden in Frankrijk	15
Onderwijs en ondernemen hand in hand in België	16

Good practice: ROC Westerschelde	17
Good practice: Saxion Hogescholen	18
Good practice: AOC Friesland	19
Good practice: ROC Zadkine	20
Nulmeting Internationalisering Beroepsonderwijs	21
Good practice: Scheepvaart en Transport College	22
Good practice: ROC Nijmegen	23
Good practice: Christelijke Hogeschool Nederland	24
Good practice: ROC Aventus	25
Good practice: Haagse Hogeschool	26
Good practice: Leeuwenborgh Opleidingen	28
Good practice: Hogeschool van Rotterdam	30
SenterNovem & Beroepsonderwijs in Bedrijf	31
Regioregisseur Haaglanden: toegangspoort tot kennis	32
Stichting Innovatie Alliantie & het programma Raak	33
Syntens & internationaal ondernemen	34
Advies bedrijfsleven aan het onderwijs	35

Stage ervaringen van studenten	36
Stage stappenplan student	38
Nuttige stage sites	
Nederlandse netwerken in het buitenland	39

Als student in het buitenland een potentiële ambassadeur voor Nederland

Interview met mevrouw Maria van der Hoeven, minister van Economische Zaken, en de heer Ronald Plasterk, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Het is 9.15u en nog te vroeg om zenuwachtig te zijn, maar enige spanning voelen we wel. We hebben de eer om minister Van der Hoeven van Economische Zaken en minister Plasterk van Onderwijs Cultuur en Wetenschap te interviewen. Gewapend met pen en papier vertrekken we naar het ministerie van Economische Zaken waar het gesprek plaatsvindt. Na even wachten, komt minister Plasterk er aan en nemen we onze posities in.

Belang internationale ervaring voor je carrière

Astrid vraagt minister Plasterk of hij tijdens zijn studie internationale ervaringen heeft opgedaan.

Minister Plasterk: "Tijdens mijn postdoctoraal ben ik een tijdje naar het buitenland gegaan. Ik heb in Londen gezeten. De voorbereiding heeft me wel wat moeite gekost, omdat het toch lastig was om het geld bij elkaar te krijgen en naar het buitenland te kunnen gaan. Als minister zou ik daar wel wat aan willen doen: het studenten financieel gezien makkelijker maken om een internationale ervaring op te doen. Maar een student zal ook altijd eigen geld in een buitenlandse uitwisseling of stage moeten steken, iets wat je moet zien als een investering in je toekomst. Daarom is een internationale ervaring tijdens je studie niet alleen leuk, maar serieus. Je moet er goed over nadenken wat je ermee wilt bereiken, zodat je echt op de beste plaatsen terecht komt. Natuurlijk is een warm land met veel strand prettig, maar als je er goed over nadent heeft iedere plek iets moois en moet je als student uiteindelijk naar de beste plek gaan. Het kan je veel verder brengen dan je denkt."

"Toen ik naar Londen ging, was er eigenlijk geen begeleiding. Nu is dat anders: opleidingen bieden studenten bijvoorbeeld hele registers waar stagecontacten worden aangeboden. Dat is positief. Studenten kunnen er op deze manier zelf voor kiezen gebruik te maken van begeleiding. De ene student heeft het nodig, de andere niet. Zo is dat ook met de internationale ervaring op zich; de ene student kiest hiervoor, de ander niet. Omdat het ook een

Maria van der Hoeven,
minister van
Economische Zaken

Ronald Plasterk,
minister van
Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap

persoonlijk financiële investering is, moet die keus blijven. Een internationale uitwisseling of stage moet niet verplicht worden, maar als je de kans krijgt, laat die dan niet liggen! Het kan voor grote persoonlijke groei zorgen en het staat goed op je CV." Willemijn vraagt: "U was tot voor kort docent aan de universiteit. Hoe kijkt u vanuit die rol aan tegen stages van Nederlandse studenten in het buitenland?" "Ik wil studenten graag stimuleren om de stap te nemen naar het buitenland te gaan voor een periode. Ik heb niet alleen in Londen gezeten, maar ook in Amerika. Tijdens beide periodes is het niet alleen dat je leert van ander onderwijs of een andere werkervaring, maar ook van de cultuurverschillen. Er gaat gewoon een nieuwe wereld voor je open."

Belang internationale ervaring studenten voor de Nederlandse economie

Minister Van der Hoeven heeft zich inmiddels bij ons gevoegd en Astrid vraagt haar: "Waarom is de internationale ervaring van Nederlandse studenten goed voor de Nederlandse economie?" Minister Van der Hoeven legt uit waar de studenten behulpzaam bij kunnen zijn: "Als Nederlandse student in het buitenland vertegenwoordig je Nederland, maar je brengt ook het buitenland terug naar Nederland. Nederlandse bedrijven zitten over de hele wereld. Dat betekent dat wij ook afhankelijk zijn van contacten over de hele wereld en het leggen van deze contacten is waar studenten ons bij kunnen helpen. Van Nederlandse studenten bestaat een heel positief beeld over de gedrevenheid, inzet en werklust tijdens internationale stages. Deze jonge mensen kunnen voor de komende tijd deze contacten een grote impuls geven en daarom zijn internationale uitwisselingen, projecten en stages belangrijk." Astrid is nieuwsgierig welke landen of plekken de Minister van Economische Zaken dan aanraadt. "Dat is afhankelijk van wat de student wil bereiken en welke opleiding de student volgt. Waar het op neer komt is dat je als student moet gaan bedenken waar je focus ligt en welke doelen je hebt. Als je inderdaad internationaal verder wilt, dan hangt de plek af van waar de meeste ontwikkelingen plaatsvinden voor het vakgebied waarin je wordt opgeleid. En misschien dat jouw focus in het binnenland ligt; dat kan ook. Ga in ieder geval naar een plek waarvan je het gevoel hebt dat je er iets mee kunt en dat je daar later ook nog wat aan hebt. En als je het echt niet weet, praat er met anderen over! Dat kan je op ideeën brengen. Bereid je goed voor, want een stage of uitwisseling is niet alleen voor de gezelligheid. Je hebt als student de mogelijkheid om jezelf in zo'n periode te ontwikkelen en daar moet je het beste uithalen. Tijdens mijn studie heb ik de kans niet gekregen om naar het buitenland te gaan. Het was in mijn tijd al een avontuur dat ik Maastricht uit kon! In mijn werk heb ik later wel veel internationale ervaring opgedaan en het was een grote persoonlijke en professionele verrijking."

"Ga in ieder geval naar een plek waarvan je het gevoel hebt dat je er iets mee kunt"

"Als een student terugkomt van een tijd in een ander land staat diegene anders in het leven"

Verwachtingen ten aanzien van het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs

Willemijn: "Wat zijn uw verwachtingen van het Programma Internationalisering?" Minister Van der Hoeven reageert enthousiast: "Ik verwacht er veel van! Ik verwacht dat de samenwerkingsverbanden tussen onderwijsinstellingen onderling en met het bedrijfsleven structureel zullen verbeteren. En dat deze netwerken en verbanden als een olievlek uitbreiden. Daarnaast denk ik dat het programma kan bijdragen aan het versterken van trots voor de plek waar je vandaan komt, trots voor je land. En dat kun je als student uitdragen wanneer jij je eigen land elders vertegenwoordigt." Minister Plasterk voegt toe: "Het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs kan studenten zeker bewuster maken van hun eigen rol waardoor ze betere ambassadeurs voor Nederland worden. De kracht van Nederland is dat wij heel erg op de wereld gericht zijn en niet alleen op onze buurlanden, al spelen die wel een grote rol. Deze kracht moeten we behouden. Het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs kan ons daarin helpen en het voorkomt dat we een soort "Jutland" worden. Vroeger stonden Nederlanders bekend om hun talenkennis, maar dat positieve beeld is aan het verminderen." Minister Van der Hoeven: "Precies. We moeten ons niet gaan isoleren. Vandaar dat taalonderwijs ook zo belangrijk is en daaraan moet meer aandacht besteed worden."

Oproep aan de lezers van Go Abroad!

We stellen beide ministers de vraag wat hun advies is aan de lezers van dit tijdschrift. Minister Van der Hoeven: "Voor studenten: ga op stage, in het binnenland of in het buitenland! Ik wil zeggen dat je de kans moet pakken om beroepservaring op te doen en ga naar het buitenland om je verder te ontwikkelen. Blijf daar als je de mogelijkheid hebt, want terugkeren naar Nederland kan altijd nog! Onderwijsinstellingen moeten studenten steun bieden. Ook moeten er meer structurele

Interview met de ministers door Astrid (links) en Willemijn (rechts)

"Het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs kan studenten zeker bewuster maken van hun eigen rol waardoor ze betere ambassadeurs voor Nederland worden"

contacten gecreëerd worden en netwerken moeten worden opgebouwd om studenten gezamenlijk internationale projecten aan te kunnen bieden. En bedrijven moeten de mogelijkheid om een student in de arm te nemen met beide handen aangrijpen." Minister Plasterk sluit zich hier volmondig bij aan en voegt nog toe: "Het is een belangrijke persoonlijke ontwikkeling die je als student kunt maken, wanneer je naar het buitenland gaat. Ik heb het zelf meegemaakt en ik heb het ook gezien bij de studenten die ik zelf heb begeleid toen ik nog doceerde aan de universiteit. Als een student terugkomt van een tijd in een ander land staat diegene anders in het leven."

Astrid Bartes

Willemijn van der Vliet

Met de boodschap dat studenten de kans om naar het buitenland te gaan met beide handen moeten grijpen, dat onderwijsinstellingen hun netwerken moeten versterken en uitbreiden en dat het bedrijfsleven de studenten moeten verwelkomen wordt het gesprek beëindigd. We bedanken beide ministers voor hun medewerking en we schudden ze de hand. Enigszins overdonderd blijven we achter terwijl beide personen met gevolg het zaaltje uitlopen. Het was misschien geen internationale ervaring, maar wel uniek. En daarmee sluiten we een wel heel bijzondere ochtend af.

Programma Internationalisering Beroepsonderwijs 2007- 2009

In de voorbereidingsfase van het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs zijn er door MBO- en HBO-instellingen tal van aantrekkelijke praktijkvoorbeelden aangereikt. De EVD heeft hieruit een selectie van vijftien gemaakt om in te zetten als boegbeelden van het programma.

Behalve "aantrekkelijkheid", "efficiency" en "regionale spreiding" was bij de selectie "diversiteit" een belangrijk criterium. Zo zijn er voorbeelden geselecteerd in de categorieën: tools/voorbereidingsmodules, techniek, handel en dienstverlening en strategische samenwerking, met het oogmerk voor elke MBO- en HBO-instelling een interessant en regionaal voorbeeld te presenteren.

Op 24 mei zijn de vijftien zogenaamde "good practices" bekendgemaakt tijdens een feestelijke bijeenkomst onder leiding van Ab van Ravestein, directeur van de EVD. De vertegenwoordigers van de scholen kregen hiervoor een certificaat uitgereikt. De vijftien voorbeelden vindt u in dit tijdschrift.

Het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben dit programma samen met de Dutch Trade Board en gesteund door de HBO-Raad, de MBO-Raad en MKB-Nederland in het leven geroepen om studenten (en ook docenten) van MBO- en HBO-instellingen meer internationale bagage te geven door concrete internationale ervaringen tijdens de studie:

- Kwantitatief door het aantal internationale stages en aantal erkende internationale leerbedrijven te verhogen;

Ab van Ravestein,
Directeur EVD
internationaal ondernemen
en samenwerken

- Kwalitatief door bij te dragen aan een betere voorbereiding (ook door de staff/betrokken docenten) van de stages en door de begeleidingsmogelijkheden, ook lokaal, te verbeteren.

Hoe kunnen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven een beroep doen op het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs?

Onderwijsinstellingen kunnen projectaanvragen indienen. Maximaal beschikbaar budget per ronde is in principe € 800.000. Per aanvraag is tussen € 50.000 - € 75.000 per onderwijsinstelling beschikbaar, waarbij er sprake dient te zijn van 100% co-financiering.

Onderwijsinstellingen die meedoen aan het programma verklaren zich bereid de via het voorstel gegenereerde kennis te delen door een actieve houding richting onderwijs en bedrijfsleven, zowel binnen en buiten de eigen regio als in het buitenland.

Op de foto de afgevaardigden van de geselecteerde MBO's en HBO's in de categorie "Techniek, Handel, Dienstverlening" in de voorbereidingsfase van het programma, te weten: Hogeschool van Amsterdam, ROC Westerschelde, Zadkine, Hogeschool van Rotterdam, Deltion College en Christelijke Hogeschool Nederland.

Tijdens de bijeenkomst op 24 mei zijn ook de overige geselecteerde instellingen bekendgemaakt. In de categorie "Tools/Vorbereidingsmodules": ROC Aventus, Scheepvaart- en Transportcollege en Fontys Hogescholen. In de categorie "Strategische samenwerking" zijn geselecteerd: Albeda College, AOC Friesland, ROC Nijmegen, Leeuwenborgh Opleidingen, Saxion Hogescholen en Haagse Hogeschool.

Beoordelingscriteria projectvoorstellen in het kader van het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs

De inhoudelijke beoordelingscriteria samengevat zijn:

1. De concrete bijdrage aan de doelstelling(en) van het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs voor kwantiteit en kwaliteit, zoals hiervoor verwoord
  2. Samenwerking onderwijsinstellingen en bedrijfsleven
  3. Duurzaamheid en structurele inbedding
  4. Kennisdeling met onderwijs en bedrijfsleven
- Deadline ronde 1: 1 november 2007

Daarnaast kunnen extra punten verkregen worden voor:

- Vraagsturing vanuit het bedrijfsleven
- Aansluiting bij bestaande (landelijke) initiatieven van onderwijs en bedrijfsleven
- Vergroting van structureel netwerk onderwijs - bedrijfsleven
- Vergroting taalvaardigheid bij studenten

Voor de volledige informatie:
www.evd.nl/beroepsonderwijs

Kompass on the world Good practice van Fontys Hogescholen

Om onder andere stages te kunnen stimuleren en faciliteren is het Fontys International Office (FIO) ingericht. FIO helpt studenten van alle opleidingen hun stage voor te bereiden, te realiseren en na afloop te evalueren. Afgelopen jaar heeft het FIO 400 studenten op stage geholpen.

Twee jaar geleden heeft FIO een website ontwikkeld voor studenten en stagebegeleiders om informatie te kunnen vinden voor de voorbereiding en realisatie van een stage in het buitenland. Dit project heet "Kompass on the World". De informatie die men kan verkrijgen via deze website wordt in 3 talen aangeboden: Nederlands, Engels en Duits. Onderwerpen waarover je op deze site zoal informatie kunt vinden:

- Stageplaatsen
- Aanvraagprocedures studie- en stagebeurzen
- Visum, verblijfs- en werkvergunningen
- Registratie en verzekeringen
- Huisvesting
- Taal- en cultuurvoorbereiding
- Links naar o.a. landeninformatie en stagebemiddelingsbureaus

Fontys wilde met dit project bereiken dat het aantal internationale stages werd verhoogd en dat de kwaliteit van de dienstverlening werd verbeterd. Gezien de stijging van het aantal studenten dat naar het buitenland gaat voor een stage, ziet het er naar uit dat de gekozen aanpak zijn vruchten heeft afgeworpen. Een goede website alleen is echter onvoldoende voor een optimale dienstverlening aan

studenten die een stage in het buitenland willen volgen. Daarom zijn er binnen dit project het afgelopen jaar enkele aanvullende en met de website samenhangende initiatieven genomen.

Zo is er recent een begin gemaakt met de verbetering van de ondersteuning van stagecoördinatoren van de instituten. Er is met name behoefte aan equipering met software zoals Skype en andere internetbased communicatiemiddelen zodat de stagebegeleiding op afstand van dezelfde kwaliteit kan zijn als de stagebegeleiding in Nederland. Er is ook behoefte aan een netwerk waar onderling kennis gedeeld kan worden op het gebied van internationale stages. Ten slotte is een start gemaakt met het opzetten van een stagebank van bestaande zakelijke contacten van Fontys die stageplaatsen aanbieden. Dit geldt met nadruk ook voor internationale contacten, hetgeen eisen stelt aan de technische inrichting van de databank. De bedoeling is dat deze databank via de website wordt gevuld en ontsloten.

Om in de toekomst voor een optimale dienstverlening te kunnen zorgen aan studenten die naar het buitenland gaan voor stage, is het project "Registratie Internationale Studenten" gestart. Met dit project wil Fontys gaan voorzien in de behoefte aan een registratie systeem van internationale bewegingen van zowel inkomende als uitgaande studenten, waaronder de stagiaires in het buitenland.

Lisa Westoby

Contactpersoon Fontys Hogescholen:

Wessel Meijer
w.meijer@fontys.nl

Kamer van Koophandel Rotterdam & de internationalisering van het onderwijs

Hoe denkt de Kamer van Koophandel over internationalisering en onderwijs? Om hier achter te komen heb ik de heer Ron Baats, manager International Business bij de Kamer van Koophandel om zijn mening gevraagd:

Belang van internationale stages

Wij, van de Kamer van Koophandel Rotterdam zijn erg positief over internationale stages. De studenten leren over de gebruiken van andere landen en culturen. Het is goed voor hun algemene vorming en de sociale omgangsvormen. Ook ben je bezig om de taal beter te leren beheersen. Kennis van taal is namelijk zeer belangrijk. Zonder deze kennis ontstaan er miscommunicaties en dit kan leiden tot misverstanden.

Een nadeel van stages is echter wel, dat het zoveel geld kost. Wat wij graag zouden willen zien is dat zowel de student als het bedrijf zouden moeten investeren in de stage. Zo worden de kosten verdeeld en wordt er tegelijkertijd geïnvesteerd in een goede toekomst. Ook zouden de stages professioneler moeten worden georganiseerd. De organisaties en de studenten moeten beter op elkaar worden afgestemd.

Internationalisering van het onderwijs

Wat betreft internationalisering van het onderwijs kan ik zeggen dat de Kamer van Koophandel Rotterdam dit erg belangrijk vindt en wij pleiten dan ook bij diverse instanties o.a. voor:

- de integratie van het vak 'ondernemerschap' in het onderwijssysteem op verschillende niveaus;
- meer aandacht geven voor internationalisatie en globalisering in het onderwijs. Zelfs al volg je onderwijs voor

het beroep bakker en verwacht je nooit met internationalisering te maken te krijgen, iedereen heeft of krijgt er vroeg of laat mee te maken. Globalisering is ook een maatschappelijk en sociaal verschijnsel dat ons allemaal aangaat en is niet beperkt tot internationale handel of dienstverlening.

Stagiaires bij de Kamer van Koophandel

Als wij stagiaires of werknemers in dienst nemen op de afdeling International Business, dan is de eis dat zij tenminste de Engelse taal beheersen. Kennis van een andere taal is een pré. Voor specifieke functies of projecten kunnen scherpere eisen gesteld worden. Doorgaans verwachten wij vannieuwewerknemers dat zij tenminste enige jaren internationale werkervaring hebben, bij voorkeur opgedaan bij een internationaal bedrijf. Een functie vervuld bij een bedrijf in het buitenland kan ook een pré zijn.

Tip aan Nederland

De tip die we aan Nederland zouden willen geven, is dat er een databank zou moeten worden opgericht. Hierin zouden alle studenten en bedrijven moeten komen te staan met hun profielschetsen. Ze moeten zich eerst registreren en vervolgens kunnen ze naar het juiste stagebedrijf zoeken of naar de juiste stagiaire. Zowel de studenten als de ondernemers kunnen in de databank vermelden wat ze te bieden hebben, zo kunnen de beste matches worden gevormd.

Waar de studenten en de bedrijven natuurlijk wel rekening mee moeten houden, is dat je niet altijd de ideale stageplaats of stagiaire kunt vinden.

Als Nederland deze tip zou opvolgen, zouden we een stapje voor lopen op de andere landen. Hierdoor worden onze kansen op stageplaatsen groter, omdat men graag goed voorbereide studenten (en bedrijven) ziet.

Lisa Westoby

Werkbank internationale opleidingen en beroepsvorming

Ontvangst Nederlandse studenten en docenten bij de Kamer van Koophandel te Izmir

Verbindingsproject tussen de zustersteden Rotterdam en Izmir

Vragen beantwoord door:

Fred Bastemeijer (beleidsmedewerker onderwijs) en Peter Siemann (adviseur Bestuurscollege) van het Albeda College

Waarom is er specifiek voor dit land of deze opdracht gekozen binnen het project?

Er is gekozen voor de stad Izmir in Turkije, deze stad heeft veel (handels)contacten met Rotterdam. De opdracht is om een aantal zustersteden van Rotterdam te benaderen en met elkaar te verbinden rond het thema internationale beroepsvorming en opleiding. Het idee was ook om standaardstages los te laten en iets nieuws te ontwikkelen.

Wat is het doel van het project?

We willen een contextrijke internationale leeromgeving realiseren, waar deelnemers praktijkervaring kunnen opdoen. Ook kunnen ze zich interculturele vaardigheden eigen maken.

Wat is de toegevoegde waarde van het project voor de deelnemende partijen?

Het bedrijfsleven in Rotterdam vraagt om flexibel inzetbare werknemers met een brede kijk, ook over de grenzen. De deelnemers (studenten) maken zich tijdens de praktijkervaring in het buitenland vaardigheden eigen die van belang zijn bij de toekomstige beroepsuitoefening. Het onderwijs ontkomt niet meer aan de internationalisering van de curricula. Dit komt omdat bedrijven steeds meer van de opleiders vragen dat afgestudeerden praktische ervaring hebben met vreemde talen en met werken in het buitenland.

Wat zijn de ervaringen binnen het project?

Positieve ervaringen van alle kanten. Er is een film gemaakt over de eerste groep stagiaires in Izmir, waarin deelnemers getuigen van de meerwaarde op basis van hun ervaringen. Er zijn langdurige contacten ontstaan tussen Nederlandse deelnemers en

Turkse bedrijven, waarvan enkele voormalige stagiaires gaan inzetten voor een agentschap in Nederland.

Wat is er goed gegaan binnen het project?

Eigenlijk verliep alles zoals gewenst. We zijn vooral trots op onze jongeren, want zij zijn de spil in het project en met de jongeren staat of valt het. Ook zijn we trots op onze vaste contactpersoon in Turkije, die veel moeite heeft gedaan om onze groep (15 personen) te begeleiden.

Waar liggen de verbeterpunten?

De huisvesting kan beter. Wellicht bij zorgvuldig geselecteerde gastgezinnen in plaats van lodgings, om negatieve effecten van groepsdynamiek te voorkomen. Ook hebben wij enige zorgen over de begeleiding ter plekke, deze rust op de schouders van één persoon, het is beter om er een duo van te maken.

Lisa Westoby

Contactpersonen Albeda College:

Fred Bastemeijer

f.bastemeijer@albeda.nl

Peter Siemann

p.siemann@albeda.nl

Nederlands-Duitse Handelskamer & de internationalisering van het onderwijs

Geïnterviewden:

Günter Gülker,
hoofd Afdeling Handelsbevorderingen
en plaatsvervangend Directeur,
Lars Gutheil,
hoofd Afdeling Public Relations
Nederlands-Duitse Handelskamer
te Den Haag

Wat doet de Nederlands-Duitse Handelskamer met de internationalisering van het onderwijs?

De Nederlands-Duitse Handelskamer (DNHK) ondersteunt de internationalisering van het onderwijs om vele redenen: het verhoogt de kansen op de arbeidsmarkt en is nuttig voor Nederlandse ondernemingen. Wij vinden het belangrijk dat ondernemingen internationale ervaring en talenkennis hebben. Ervaringen uit een ander land helpen ook om interculturele competenties te verkrijgen.

Het afgelopen jaar hebben maar 80 eerstejaarsstudenten voor Duits als hoofdvak gekozen. De DNHK zou graag willen dat de Nederlandse regering concrete stappen neemt om het aanbod van Duits op de scholen te verbeteren. Een verplichte tweede taal bij het eindexamen was een belangrijke eerste stap, maar verder is er nog een concept nodig om Duits voor scholieren aantrekkelijker te maken. De Handelskamer is hierover in gesprek met de ministeries van Onderwijs en Economische Zaken.

In januari 2007 hebben wij samen met het exportbedrijf Fenedex een enquête afgenomen. Het ging over

het belang van de beheersing van de Duitse taal voor de Nederlandse handelsbedrijven. 1.689 Nederlandse ondernemingen werden ondervraagd.

- 88,6% was ervan overtuigd dat de Duitse taal een noodzaak is om export naar Duitsland tot stand te brengen
- 91,8% zei dat meer omzet mogelijk was als Nederlandse exporteurs de Duitse taal beter zouden beheersen
- 82,7% was het er niet mee eens dat de beheersing van Engels voldoende zou zijn om succes in de export te hebben.

Welke eisen stelt de Nederlands-Duitse Handelskamer aan nieuwe werknemers of stagiaires. Moeten ze bijvoorbeeld buitenland ervaring hebben of meerdere talen spreken?

Wie bij de Nederlands-Duitse Handelskamer begint moet zowel de Nederlandse als de Duitse taal spreken. Wat we ook heel belangrijk vinden, zijn interculturele vaardigheden. De DNHK verwacht dat sollicitanten zowel met de Nederlandse cultuur als met de Duitse cultuur vertrouwd zijn, en dat deze (het liefst) is opgedaan door middel van een stage of studietijd in het land zelf. In de regel wordt ook een economische of commerciële achtergrond/opleiding geëist.

Wat vinden jullie goed aan de internationalisering van het onderwijs? Wat is jullie rol/taak daarbij?

Duitsland is voor Nederland de belangrijkste handelspartner, zowel voor export als import. Nederland staat in Duitsland op de tweede plaats voor wat betreft export (€55,3 mln.) en op de vijfde plaats voor wat betreft import (€78,7 mln.). Het handelsvolume tussen Duitsland en Nederland is het afgelopen jaar naar €133 mld. gestegen. Dit is een nieuw record. De samenwerking van Nederland met Duitsland is dus essentieel voor de economische groei en voor de werkgelegenheid in beide landen. Door de internationalisering van het onderwijs, kan ervoor gezorgd worden dat de Nederlandse economie langdurig in ontwikkeling blijft.

De DNHK ondersteunt de samenwerking tussen de beide landen. Dit doen wij door een aantal dienstverleningen, bijeenkomsten en de organisatie van het Nederlands-Duitse netwerk van bedrijven. Wij vertegenwoordigen ondernemingen bij autoriteiten en ministeries en geven advies over de markten en juiste stappen naar het buurland.

Mocht u meer informatie over de Nederlands-Duitse Handelskamer willen, kijk dan op: www.dnhk.org.

Lisa Westoby

Aurora, architectuur en stedenbouw in Europa en Zuid Amerika

Veldwerk in Pedras Brancas (Brazilië) door studenten van de Hogeschool Amsterdam

Het internationale stageproject 'Aurora' (Architecture and Urban Research of Regional Agglomerations) van de Hogeschool van Amsterdam is gericht op Europa en Zuid-Amerika en telt vier Europese en drie Zuid-Amerikaanse partners op het gebied van architectuur en stedenbouw. Deze zijn: Berlijn, Alicante, Milaan, Amsterdam, Rio de Janeiro, Santiago en Havana.

Doel van dit project is om via structurele internationale samenwerking door onderwijspartners bij te dragen aan de verbetering van stedenbouwkundige projecten in Europa en Zuid-Amerika. Economisch efficiënte, ecologisch vriendelijke en sociaal verantwoorde duurzame stedelijke ontwikkeling is het beoogde resultaat.

De Hogeschool van Amsterdam heeft deze internationale stage georganiseerd om verschillende redenen. Voor laatstejaarsstudenten zouden internationale kennis en expertise onderdeel van het reguliere curriculum moeten worden. Uitgangspunt daarbij is het verhogen van kennis, zowel in het hoger (beroeps) onderwijs als bij gemeentelijke overheden en in beroepenveld zelf. Dit verschaft studenten, onderzoekers en docenten inzicht in de problematiek van andere landen. Ook verbreden deze internationale ervaringen hun kennis en vaardigheden. Op dit moment lopen er meerdere projecten.

Zo wordt er gewerkt aan de verbetering van de sociale woningbouw, het bouwen op hellingen en verbetering van de infrastructuur. Verbeterde modellen en master plannen op het gebied van verstedelijking zijn de inzet. De concrete plannen worden vervolgens getoetst op praktische haalbaarheid en zullen worden uitgevoerd in samenwerking met de bewoners, de plaatselijke overheden en het beroepenveld. Hieronder vallen de plaatselijke Kamers van Koophandel, architectenbureaus en de gemeentelijke en provinciale overheid.

De tot nu toe bereikte resultaten: studenten hebben internationale ervaring opgedaan en hun beroepskennis- en vaardigheden zijn uitgebreid. Ook is er een intensieve, structurele samenwerking ontstaan tussen een aantal partners en de studenten, docenten en de onderzoekers. Binnen deze samenwerking vinden meerdere activiteiten plaats: studentenmobiliteit, docentenmobiliteit, curriculumontwikkeling en projecten. Verder werkt de opleiding Bouwkunde aan nieuwe projecten en worden bestaande projecten uitgebreid.

Voor meer informatie: www.alfa-aurora.net.

Lisa Westoby

Contactpersonen Amsterdamse Hogeschool voor Techniek, opleiding Bouwkunde:

Gerard Kuiper   Friso ten Holt
g.a.kuiper@hva.nl   h.f.ten.holt@hva.nl

Module Exportmarketingplan Portugal

Beste opstap naar de internationale arbeidsmarkt bij het Deltion College

Student van het Deltion College tijdens de voorbereidingen in Nederland

Omschrijving van de module Exportmarketing plan: De studenten maken een export marketingplan voor de Portugese markt. Het project wordt afgerond tijdens een stage van drie weken in Lissabon en daarna gepresenteerd.

Hoe lang wordt de module al gevolgd en door wie?

In het cluster Economie voert de opleiding Groothandel/ Internationale Handel dit traject al acht jaar uit. In 2007 hebben ook studenten van de opleiding Marketing/ Communicatie dit programma uitgevoerd. In totaal hebben al 270 studenten dit traject met succes doorlopen.

Hoe is de reactie van de studenten?

Studenten zijn zeer enthousiast over de uitvoering van het onderdeel in Lissabon; velen hebben laten weten dat dit het beste programmaonderdeel van de opleiding is als opstap naar een vervolgonderwijs of een baan op de (inter) nationale arbeidsmarkt.

Samenwerking met andere partners

In de opstartfase was het moeilijk om een partner te vinden die als geaccrediteerd leerbedrijf in Lissabon kon functioneren. Deltion College was in die periode partner in een Leonardo da Vinci project waarin ook een school uit Lissabon participeerde. Via deze partnerschool is er

door Deltion contact gelegd met de Nederlands-Portugese Kamer van Koophandel in Lissabon en sindsdien wordt er al jaren op een heel constructieve manier met deze instelling samengewerkt. Zo fungeert de Nederlands-Portugese Kamer van Koophandel als vraagbaak voor studenten tijdens de voorbereidingsfase en stelt deze het lokale netwerk van bedrijven, banken en overige instellingen ter beschikking. De partnerschool is verder behulpzaam geweest bij het vinden van een goede accommodatie voor onze studenten en leraren.

Waarom Lissabon?

Waar staat geschreven dat studeren niet leuk mag zijn? Lissabon is een compacte stad, alles is bij elkaar en de belangrijke zaken zijn nooit ver weg. Maar ook: slenteren door Bairro Alto, prachtige vergezichten over de Taag, de karakteristieke knarsende trammetjes en gezellige terrasjes in de zon waar je heerlijk mensen kunt bekijken. Ook op het gebied van handel is Lissabon een interessante stad. Zo is de stad de poort naar Afrika en Zuid-Amerika. Het doel van de reis naar Portugal is de theorie en de praktijk van de internationale handel met elkaar te verbinden. De student oriënteert zich op de Portugese markt en onderzoekt de mogelijkheden een of meerdere artikelen vanuit Nederland naar Portugal te exporteren. Hierbij wordt samengewerkt met Nederlandse bedrijven.

Contactpersoon Deltion College:

Gerzo Thijs

gthijs@deltion.nl

De Nederlands-Portugese Kamer van Koophandel in Lissabon biedt Nederlandse onderwijsinstellingen velerlei mogelijkheden voor een studiereis naar Portugal. Door jarenlange ervaring, een uitgebreid zakelijk netwerk en gedegen kennis van de lokale markt kan de Nederlands-Portugese Kamer van Koophandel - in samenspraak met

onderwijsinstellingen - een op de studenten toegesneden programma samenstellen.

Voor nadere informatie of vragen kunt u contact opnemen met:

Nederlands-Portugese Kamer van Koophandel,
Dhr. Lennaert Scholte, office@ccph.pt

Stagemogelijkheden in Frankrijk

224 Nederlandse bedrijven in de regio Nord-Pas-de-Calais

Misschien dat jij je als student afvraagt waar je stage gaat lopen. Het is ook een heel moeilijke keuze. Er zijn zoveel mogelijkheden in verschillende soorten bedrijven, maar wellicht heb je ook verschillende landen op je verlanglijstje staan. Eén van de vele mogelijkheden is Frankrijk. Dit land kampt met een zwakker internationaal concurrerend MKB. Het Franse MKB heeft een grote interne markt, waardoor het Franse MKB niet snel geneigd is om over de grens te kijken. Daarom zou het juist goed zijn als Nederlandse studenten deze markt beter zouden kennen. Dat maakt het voor Nederlandse bedrijven makkelijker om de Franse markt te betreden.

Het is dus belangrijk dat studenten en hun scholen en beroepsopleidingen de mogelijkheden om contacten te leggen met het Franse bedrijfsleven niet uit het oog verliezen. In dit artikel zetten wij een aantal netwerken op een rijtje.

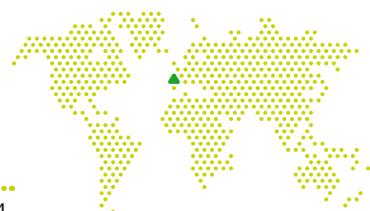
Het Frans-Nederlands Netwerk (FNN) ondersteunt verschillende stagebemiddelingsbureaus, zoals Centre de Stages, The International Association for the Exchange of Students for Technical Experience (IAESTE) en Les délégations académiques à la formation continue (DAFCO). Deze instellingen maken het mogelijk voor Nederlandse studenten om in Frankrijk stage te lopen. De bureaus hebben als doel het versterken van de relaties en de samenwerking tussen twee landen op het gebied van hoger onderwijs. Na een gesprek met Josine de Kok, landenmedewerker Frankrijk binnen de EVD, kwam naar voren dat veel Nederlandse bedrijven zich in de regio Nord-Pas-de-Calais vestigen. Allereerst heeft de regio een voor Nederland geografisch gunstige ligging. Daarnaast is de zakencultuur in Nord-Pas-de-Calais van alle regio's in Frankrijk het meest te vergelijken met die in Nederland. In de regio zijn ook veel hoofdkantoren van grote detailhan-

delketens gevestigd. Inmiddels hebben 224 Nederlandse bedrijven een vestiging in Nord-Pas-de-Calais. Nederlandse bedrijven kunnen bij de vestiging ondersteuning krijgen van het Netherlands Business Support Office (NBSO) in Lille. Deze organisatie ondersteunt Nederlandse bedrijven die de Franse markt willen betreden en beschikt over een sterk en levendig netwerk. Er is ook een NBSO gevestigd in Lyon en de Nederlandse ambassade in Parijs houdt zich eveneens bezig met handelsbevordering.

Maar waarom zouden Nederlandse studenten zich in Frankrijk moeten verdiepen? Frankrijk is een nabije markt met maar liefst 63 miljoen inwoners. Dit betekent een mogelijk grote afzetmarkt, die logistiek goed bereikbaar is. Ook zijn er in Frankrijk belangrijke industrieën, waaronder bijvoorbeeld de auto-industrie en de lucht- en ruimtevaartindustrie. Voor veel Nederlandse bedrijven is de Franse taal een drempel om de Franse markt te betreden. In het algemeen wordt Frans gesproken bij het zakendoen in Frankrijk, maar in sommige sectoren (zoals de ICT) wordt steeds meer Engels gesproken. Nederlandse studenten die stage willen lopen in Frankrijk kunnen in de toekomst Nederlandse bedrijven stimuleren om wel de Franse markt op te gaan en deze taalbarrière weg te nemen.

Een stage in Frankrijk is ook een investering in jezelf; een totaal andere ervaring. Als student kom je in een andere cultuur terecht waar je veel van kan leren, maar dat ligt natuurlijk ook aan je eigen inbreng. Wat zijn jouw verwachtingen? En met welke houding ga jij een stage in een andere cultuur afronden? Beroepsopleidingen kunnen een grote rol spelen in het leggen van contacten met het Franse bedrijfsleven, maar het is aan de student om de ervaring echt waardevol te maken!

Astrid Bartes
Willemijn van der Vliet

Onderwijs & ondernemen hand in hand in België

Stagemogelijkheden te over!

Internationale ervaringen opdoen, maar toch dichtbij huis en de mogelijkheid om door gewoon Nederlands te praten je toch verstaanbaar te maken? Dan lijkt een stage in België de oplossing.

De Belgische economie richt zich sterk op de internationale handel. België heeft één van de meest open economieën in West-Europa en in de wereld. Duitsland, Frankrijk en Nederland zijn de grootste handelspartners van België. België is de tweede grootste handelspartner van Nederland, na Duitsland. Door de grote economische belangen die er spelen tussen Nederland en België bestaan er vanzelfsprekend sterke banden. Deze connecties resulteren in uitgebreide netwerken in het bedrijfsleven en hier valt winst te behalen voor het beroepsonderwijs. Contacten bestaan al en het wiel hoeft niet opnieuw te worden uitgevonden.

De netwerken zijn gemakkelijk te benaderen via de Nederlandse ambassade te Brussel. De ambassade staat Nederlandse MKB-bedrijven die zaken willen doen op de Belgische markt bij. Het Consulaat-generaal te Antwerpen vervult een vergelijkbare rol en draagt bij aan het versterken van de presentatie van het Nederlandse bedrijfsleven op de markten in de regio's Antwerpen en Belgisch Limburg. Hierbij wordt specifiek aandacht gegeven aan de grensregio's. Het kantoor van de Waalse Economisch- en Handelsvertegenwoordiging in Den

Haag (Awex Nederland) onderhoudt contacten tussen het Waalse en het Nederlandse bedrijfsleven. Er worden verschillende netwerkactiviteiten georganiseerd. Een vierde instantie die het bedrijfsleven voor beide landen ondersteunt, is de Handelsvertegenwoordiging van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in Nederland, Den Haag. Alle vier de genoemde instellingen hebben een actieve rol in een sterk en levend netwerk binnen het Belgische en het Nederlandse bedrijfsleven.

Contacten kunnen ook gevonden worden via de Kamer van Koophandel. De Nederlandse Kamer van Koophandel voor België en Luxemburg is een belangrijk knooppunt voor de grensoverschrijdende handelsbetrekkingen binnen de Benelux. Naast het onderhouden van een sterk netwerk in het bedrijfsleven van beide landen en het ondersteunen van met name Nederlandse ondernemers die in België en/of Luxemburg zaken doen, organiseert de Nederlandse Kamer van Koophandel 'Go Market!'. Dit is een Europees project met als doel de handel tussen Vlaanderen en Zeeland te bevorderen door de bedrijven te begeleiden in en te informeren over het opzetten van een studie in business development op maat van de beoogde regio. Daarnaast kan men een marketing communicatie plan maken specifiek gericht op het afzetgebied aan de hand van workshops. Alle kennis van de verschillende opleidingen wordt achteraf in een online cursus uitgeschreven. Dit wordt verzorgd door onderwijsinstellingen van beide landen, waardoor marketing en sales opleidingen nog meer op de regio kunnen worden afgestemd en grensoverschrijdende stageprojecten kunnen

worden gecreëerd. De Sint-Lieven Hogeschool, het ROC Westerschelde, de Hogeschool Gent en Syntra West zijn educatieve instellingen die al aan het project deelnemen. Vooral het feit dat er binnen 'Go Market!' een connectie wordt gelegd tussen bedrijfsleven en onderwijs zorgt ervoor dat beide partijen dit initiatief ondersteunen in hun zoektocht naar internationalisering.

Door het REWIN¹ West-Brabant, de Kamer van Koophandel West-Brabant, de Strategische Projectenor-

ganisatie Kempen (SPK) en de Kamer van Koophandel Kempen is het programma 'Zakendoen met het buurland' georganiseerd. Het programma biedt ondernemers uit het MKB en KMO uit de Nederlandse en Vlaamse grensstreek de gelegenheid om tijdens een aantal groepsbijeenkomsten met ondernemers uit het eigen land én het buurland, samen te werken aan een gedegen voorbereiding op het zakendoen met het buurland.

Ook wordt er samenwerking met hogescholen in Nederland en België

tot stand gebracht. Avans Hogeschool te Breda en Katholieke Hogeschool Kempen te Geel nemen al deel aan het programma, zodat er een mogelijkheid tot het koppelen van studenten aan ondernemers ontstaat voor het uitvoeren van verschillende opdrachten. Contacten zijn er voldoende. Het is alleen de eerste stap die gezet moet worden om concrete samenwerking aan te gaan. Wellicht dat deze informatie een duwtje in de goede richting kan zijn!

Willemijn van der Vliet

¹REWIN West-Brabant is de regionale ontwikkelingsmaatschappij voor West-Brabant. REWIN bevordert de regionale economische ontwikkeling door bedrijven te stimuleren in West-Brabant te investeren. REWIN informeert bij kantoor en bedrijfsvestiging, ondersteunt bij groei & financiering en ontwikkelt regionale projecten

Grenzeloos "zorgzaam"

Uit nood geboren: een buitenlandse oplossing voor een regionaal probleem bij ROC Westerschelde

Het internationale project is ooit uit nood geboren. ROC Westerschelde had namelijk niet genoeg stageplaatsen. Het ziekenhuis in Terneuzen is het enige Nederlandse ziekenhuis in de regio Zeeuws-Vlaanderen. Dit ziekenhuis is kwalitatief wel goed, maar heeft niet in alle richtingen voldoende en op alle niveaus interessante stageplaatsen.

Voor dit probleem werd over de grens in België een oplossing gevonden. De Vlaamse ziekenhuizen hebben namelijk meer stageplaatsen en wil-

den graag in zee met Nederlandse stagiaires. Kortom: zowel de Vlaamse ziekenhuizen als het ROC Westerschelde hebben er profijt van!

De kwaliteit van de stageplaatsen is in Vlaanderen goed. Ook kunnen de leerlingen bijvoorbeeld meelopen met unieke projecten, zoals het project in het Psychiatrisch Centrum in Zelzate, waar patiënten moeilijk te plaatsen honden uit het asiel trainen tot gezinsvriendelijke huisdieren. (<http://www.gentenaar.be/Article/Detail.aspx?articleID=g01garf8>)

De Nederlandse studenten lopen vijftien weken stage. De Vlaamse studenten meestal maar vier weken. De Vlaamse ziekenhuizen ervaren de langere stageperiode als prettig. Voorafgaande aan de stage krijgen

de Nederlandse studenten intensieve begeleiding en een duidelijke uitleg over de verschillen in cultuur. Ondanks het prille karakter van de samenwerking en de cultuurverschillen tussen Vlaanderen en Nederland hebben leerlingen al vaste dienstverbanden aangeboden gekregen.

De volgende stap is het uitbreiden van dit project naar andere sectoren en onderwijsinstellingen. In de toekomst wil ROC Westerschelde ook studenten uit andere opleidingen de mogelijkheid geven om in Vlaanderen stage te lopen.

Lisa Westoby

Contactpersoon ROC Westerschelde:

Patrick de Bruijn

pdebruijn@rocwest.nl

Handelsschule in samenwerking met World Trade Center Twente Pril initiatief van Saxion Hogescholen

Een nog heel jong maar veelbelovend initiatief is te vinden in Twente, waar wordt samengewerkt tussen Saxion Hogescholen en het World Trade Center (WTC) in oprichting. Het WTC treedt op als spil in het netwerk van regionale bedrijven met internationale ambities. Saxion vervult de rol van opleidingsaanbieder op basis van de aanwezige onderwijs capaciteit en het eigen internationale netwerk.

“Het WTC treedt op als spil in het netwerk van regionale bedrijven met internationale ambities”

WTC Twente en Saxion Hogescholen streven een duurzame samenwerking na om het opleidingsaanbod toegankelijk te maken voor WTC gelieerde bedrijven. In afstemming met Saxion partners, de Fachhochschulen Osnabrück en Münster, is het strategisch initiatief genomen om te komen tot een grensoverschrijdende opleidingsfaciliteit voor internationale handel. Voorlopig hanteren de hogescholen de werktitel ‘Handelsschule’, totdat het opleidingsprogramma onder de naam ‘Trade Education Programma’ ontwikkeld is en gelanceerd kan worden. Dit programma heeft kennisoverdracht over internationale handel als doel. Als geografisch doelgebied gaat het primair om het Nederlandse en Duitse deel van de Euregio. Uitbreiding naar Oost-Europa of Azië is een lange termijn doelstelling. Erkenning door de WTC Associatie wordt op korte termijn nagestreefd.

“Als geografisch doelgebied gaat het primair om het Nederlandse en Duitse deel van de Euregio”

Het programma kent als doelgroep de beroepsbeoefenaren, medewerkers van bedrijven in de regio. Dit programma sluit aan bij het onderwijsaanbod van Saxion, namelijk een breed scala aan opleidingen in de sector economie voor het reguliere onderwijs. Het palet aan opleidingen/leergangen richt zich op allerlei aspecten van zaken doen tussen Nederlandse en buitenlandse bedrijven.

De relatie met WTC, het lokale maar internationaal actieve bedrijfsleven en het internationale netwerk van beide bieden een goede infrastructuur aan Saxion studenten voor het verwerven van hoogwaardige en internationale stages en afstudeer- en/of projectopdrachten. Studenten die voor internationale opleidingen of verdiepingsmodules kiezen, brengen minstens een half jaar van het derde of vierde jaar van de studie in het buitenland door. Bijvoorbeeld voor een studiekeerperiode aan een buitenlandse onderwijsinstelling, stage of afstudeeronderzoek.

“Studenten die voor internationale opleidingen of verdiepingsmodules kiezen, brengen minstens een half jaar van het derde of vierde jaar van de studie in het buitenland door.”

Zie voor meer informatie:
www.wtctwente.eu
www.saxion.nl

Contactpersoon Saxion Hogescholen:
Siep Littooi
s.littooi@saxion.nl

Bewustwording bij studenten van internationalisering en globalisering De gedachte achter de good practice van AOC Friesland

Studente AOC Friesland geeft les in Indonesië

AOC Friesland vindt het belangrijk dat leerlingen zich bewust zijn van een steeds toenemende internationalisering en globalisering. Dit is belangrijk voor hun kansen op de arbeidsmarkt en voor hun persoonlijke ontwikkeling. Leerlingen worden gestimuleerd om tijdens hun opleiding een periode van minstens drie weken in het buitenland door te brengen.

Sinds 2003 is de organisatie rondom internationale beroepspraktijkvorming gecentraliseerd. Op deze manier kan het beleid beter gecoördineerd worden. Ook kan de onderwijsinstelling zo op een betere manier een netwerk opbouwen en onderhouden.

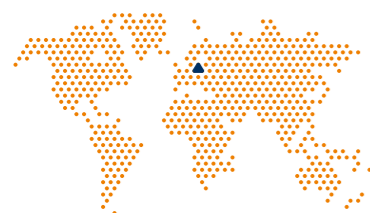
De landen en gebieden waar de leerlingen zich op blijken te focussen, zijn West-Europa, Scandinavië, Noord-Amerika, Australië en Nieuw-Zeeland. Daarnaast zijn er ook projecten in Bulgarije en Indonesië. Hier wordt geprobeerd om te helpen bij de ontwikkeling van duurzame landbouw. Van de leerlingen wordt verwacht dat ze zelf de sponsorgelden werven om deel te kunnen nemen aan deze projecten. Over de besteding van deze gelden beslissen ze dan ook zelf. Ze verzorgen de boekhouding en ze leggen na afloop financiële verantwoording af. Ze moeten zich

oriënteren op het land waar ze heen gaan en zich verdiepen in de omstandigheden waarin ze terecht komen, organiseren zelf hun reis, regelen de benodigde documenten en verzekering en houden tijdens de stage een weblog bij. Verder dragen ze zorg voor publiciteit over het project, in ieder geval in de regionale media, maar ook op beurzen en op andere scholen. Na terugkeer in Nederland wordt verwacht dat zij medeleerlingen enthousiasmeren om aan deze projecten deel te nemen om daardoor de projecten in stand te houden.

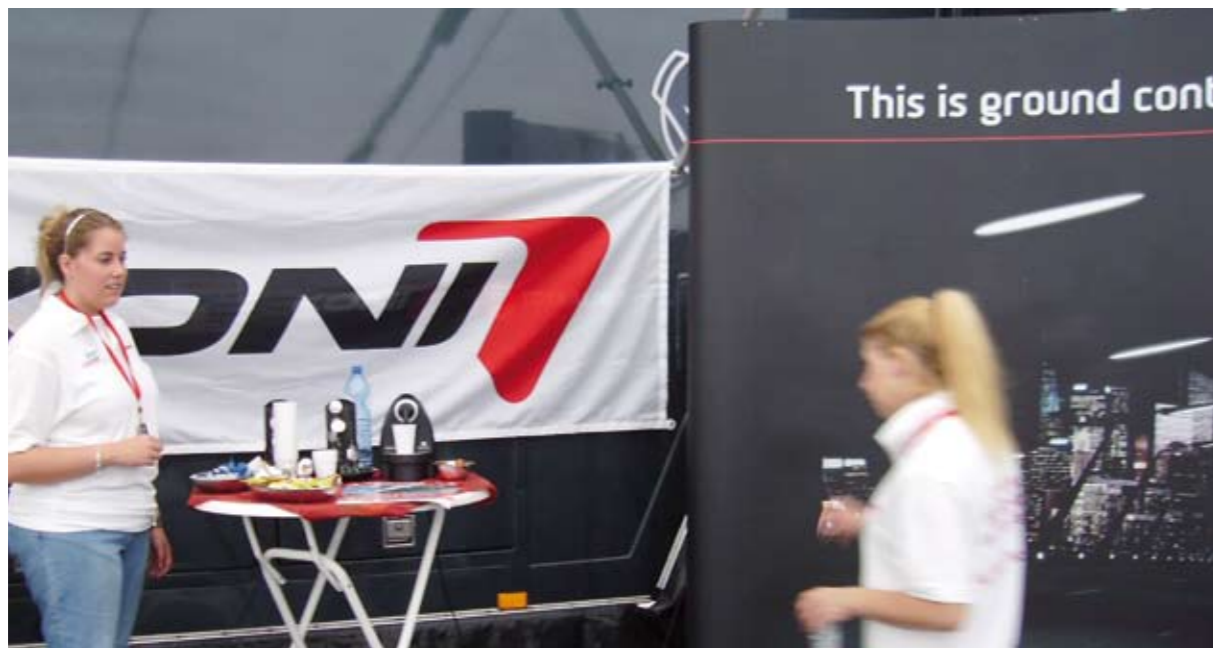
Kaasmaken in Bulgarije of helpen op een boerderij op Sumatra: de ervaringen van de leerlingen zijn te lezen op de weblogs <http://indolog.punt.nl/> en <http://melkschapenbulgarije.web-log.nl/melkschapenbulgarije/>. En nu is het enthousiasme van de leerlingen hopelijk aanstekelijk genoeg om andere studenten te stimuleren ook in zo'n avontuur te stappen!

Willemin van der Vliet

Contactpersoon AOC Friesland:
Eibert van Engelen
e.vanengelen@mbo.aocfriesland.nl

Noodzaak creatiever denken zowel in onderwijs als bedrijfsleven

Studenten Zadkine verzorgen catering op racecircuit

Een voorbeeld van constructieve samenwerking tussen ROC Zadkine en Koni

Het geluid van brullende motoren maakt een gesprek bijna onmogelijk, maar spectaculair is het wel. Ik sta op het racecircuit van Zandvoort want hier verzorgen enkele studenten van Zadkine Horeca & Toerisme de catering voor alle gasten en medewerkers in de stand van de schokdemperfabriek Koni. Terwijl ik spreek met Martin Huizinga, hoofd beroepspraktijkvorming van Zadkine, en Marco Kemperman, product manager Car & Racing Division van Koni, wordt de koffie geserveerd door Daisy Schriek, student Horeca & Toerisme.

Een indrukwekkende locatie hier op Zandvoort, maar hoe internationaal is het eigenlijk?

Martin Huizinga: "Op dit moment is Koni toevallig in Nederland aanwezig op het circuit en dat geeft ons de mogelijkheid om een kijkje te nemen, maar de samenwerking wordt niet beperkt tot dit circuit. We zijn ook op de circuits van Hockenheim in Duitsland en Brands Hatch in

Engeland geweest en er zullen nog andere circuits volgen." Daisy Schriek beaamt dit: "Ook al hebben we de tijd niet om meer van de omgeving te zien dan alleen het circuit, we merken wel dat we in een ander land zijn aan de taal van de gasten. Daar leer ik veel van."

Hoe is de samenwerking tussen Zadkine en Koni tot stand gekomen?

Marco Kemperman: "Om onze gasten op de circuits goed te kunnen ontvangen, waren we gedwongen om elders kennis te zoeken. Wij weten veel van de motorsport, maar niets van catering. Om de passie die wij hebben voor motorsport ook te kunnen laten zien in de gastvrijheid, hebben we ervoor gekozen om met jonge mensen te werken. Ik heb Zadkine benaderd en tot mijn verrassing zag Martin grote mogelijkheden." Zo is het balletje gaan rollen. Martin Huizinga ziet de mogelijkheden op verschillende vlakken. "Dit project geeft ons de mogelijkheid om een

start te maken met competentiegericht leren. Daarnaast biedt een samenwerking die niet branchegerelateerd is een andere en nieuwe omgeving voor studenten om zich te ontplooiën.

Omdat deze opdracht vanuit het bedrijf is aangedragen kunnen wij als school de opleidingen meer op het bedrijfsleven afstemmen. We lopen alleen nog veel tegen de verstokte gedachtegang van instanties zoals kenniscentra aan, die de goedkeuring over stages moeten uitspreken. De voorkeur blijft uitgaan naar stages binnen de branche van de opleiding en daarmee worden kansen gemist." Marco Kemperman voegt er aan toe dat niet alleen het onderwijs deze kansen laat liggen. "Als bedrijf leren wij ook van de samenwerking. We hebben geleerd hoe we ons in dit project moeten opstellen en hoe de

studenten begeleid moeten worden om de samenwerking zo optimaal mogelijk te maken. Daarnaast zorgen enthousiaste jonge mensen voor een frisse wind van nieuwe ideeën door het bedrijf. Ook straalt dit project af op ons imago. Zo kunnen we goede werknemers aantrekken en daarmee blijf je de concurrentie voor."

Het project kan nu al worden gezien als een groot succes en er zal daarom komend jaar gevolg aan worden gegeven. Marco Kemperman: "Wij zijn erg trots op dit project en de manier waarop het is uitgekapt. De samenwerking tussen Zadkine en Koni past binnen onze bedrijfsstrategie om jong talent te ondersteunen. Daarnaast krijgen we de mogelijkheid om nieuwe vacatures te vervullen. Wij hopen dat dit project

de eerste druppel is van een olievlek die zich steeds verder zal uitbreiden." Daar is de toekomstige samenwerking tussen Zadkine Techniek en Fanzonely een voorbeeld van. Ruud Hartvelt, teameigenaar: "Het is een win-win-situatie die ook afstraalt op verschillende vakgebieden. We hopen hiermee mensen aan te trekken en een beter beeld van de technische branche te creëren." Martin Huizinga is erg blij met het succes. "Er moet alleen creatiever gedacht worden, zowel in het onderwijs als in het bedrijfsleven."

Willemijn van der Vliet

Nulmeting Internationalisering Beroepsonderwijs

Resultaten onderzoek van het aantal buitenlandse stages

Zowel de MBO- als de HBO-instellingen maken in gelijke mate gebruik van financiering uit beurzenprogramma's als uit anderen bronnen, waaronder eigen middelen. ROC's en AOC's maken voornamelijk gebruik van de programma's Leonardo da Vinci, Comenius en BAND. Voor de HBO-instellingen geldt dat ze zowel op de Europese als op de nationale overheid een beroep doen.

Bij tweeëntwintig ROC's (aantal instellingen dat de vraag hierover heeft ingevuld) geldt dat er een totale deelnemersmobiliteit van 4.119 studenten en 646 docenten en staf was over het schooljaar 2005-2006. Negen AOC's

geven aan dat het bij hen gaat om 1.114 deelnemers en 135 docenten en staf. Bij zestien HBO's liepen dat schooljaar 5.543 studenten en 310 docenten stage.

Op het gebied van sectoren verwachten de ROC's vooral een stijging van mobiliteit bij techniek, Dienstverlenings- en Gezondheidszorgonderwijs (DGO), handel & economie en horeca & toerisme. Met name in de sector handel is sprake van structurele inbedding van internationaliseringsactiviteiten. De AOC's voorzien vooral bij suprising nature een stijging, maar ook dynamic design en outdoor life zullen verder internationaliseren.

HBO-instellingen verwachten nog een stijging van het aantal activiteiten bij de sector economie waar het al goed is ingebed (vooral in de richtingen handel en diensten). Ook voor techniek en de pedagogische faculteiten wordt een stijging voorzien.

*CINOP
www.cinop.nl*

Contactpersonen Zadkine: Horeca en Toerisme
Martin Huizinga   Jan Smallegange
m.huizinga@zadkine.nl   j.smallegange@zadkine.nl

Cultural awareness on board

"Het managen en begrijpen van culturen is een cruciaal punt voor de veiligheid aan boord"

Internationalisering overal behalve tussen wal en schip bij het Scheepvaart- en Transportcollege

In de zeescheepvaart is de bemanning in toenemende mate van niet-Nederlandse herkomst. De mix aan boord van mensen met een andere culturele achtergrond is sterk toegenomen en de verwachting is dat deze trend zich zal voortzetten. De stijgende multiculturele samenstelling zorgt voor problemen in de communicatie en samenwerking aan boord, evenals in de samenwerking tussen wal en schip. Het is belangrijk dat met deze ontwikkeling pro-actief wordt omgegaan. Het managen en begrijpen van verschillende culturen is een

cruciaal punt voor de veiligheid aan boord. Steeds vaker komen er vanuit rederijen vragen om tijdens de opleiding van studenten meer aandacht te besteden aan interculturele communicatie.

Daarnaast is er ook een grote vraag naar het verbeteren van interculturele competenties van zittend personeel. Dit is de reden geweest voor het ontwikkelen van de cursus 'Cultural Awareness' binnen de STC-Group en het Scheepvaart en Transport College.

Het doel van de cursus is het vergroten van het culturele bewustzijn van Nederlandse en buitenlandse studenten aan zeevaartscholen en om de culturele kloof aan boord kleiner te maken. Op deze manier worden studenten beter voorbereid

op hun werk op zee samen met een internationaal team van mensen. In de huidige cursus ligt de nadruk op de Nederlandse, Filippijnse, Baltische en Russische cultuur.

In de cursus leren studenten te begrijpen dat gedrag voortkomt uit onze eigen waarden, geloof en cultureel gevoel. Begrip voor de gewoontes van een cultuur, het kunnen herkennen van stereotypen en in staat zijn om te discussiëren over oplossingsmogelijkheden om de kloof tussen verschillende culturen te overbruggen, zijn belangrijke leerdoelen in het opleidingstraject.

De cursus is breed opgezet en daardoor niet alleen interessant voor studenten in het beroepsonderwijs. Ook rederijen en professionals in de

scheepvaart kunnen profijt hebben van de aangeboden informatie. De cursus wordt in het Engels gegeven, waardoor de internationale omgeving al tijdens de cursus voelbaar is.

In een gesprek met Audrey Rost-Ernst, psychologe binnen de afdeling Innovatie & Kwaliteit van de STC-Group, kwam naar voren dat er ook nog enkele dingen verder uitgewerkt kunnen worden. "Omdat de opleiding zo breed is opgezet, is de levering van maatwerk voor de verschillende doelgroepen moeilijk. Daarnaast is er weinig aandacht voor de training van vaardigheden. Naast

de kennis van verschillende culturen zal de nadruk meer moeten komen te liggen op het leren van vaardigheden en houding met betrekking tot interculturele samenwerking." De cursus zal hierin verbeterd worden door de personen die betrokken zijn bij het verbetertraject mee te laten varen aan boord van schepen en door zeevaartscholen in het buitenland te bezoeken. Geprobeerd wordt om de leerstof zo interactief mogelijk over te brengen. "Van de cursisten wordt gevraagd om deel te nemen aan simulatiespellen en om kleine opdrachten te volbrengen." In de nabije toekomst zullen ook steeds meer onderdelen

van de 'cultuur cursus' geïntegreerd worden in het reguliere onderwijs, als aanvulling op het huidige bestaande programma. "De deelnemers waarderen alle verschillende onderdelen van de cursus en vinden de informatie en onderwerpen interessant. Wij hopen door de verbeteringen door te voeren dat de cursisten nog enthousiaster zullen worden en dat hun interculturele vaardigheden zich nog beter kunnen ontwikkelen."

Willemijn van der Vliet

Lerende Euregio Omvangrijke good practice van ROC Nijmegen

Als je de naam ROC Nijmegen hoort, denk je aan een heel gewone MBO-school met een groot aantal geslaagde leerlingen aan het eind van het studiejaar als doel. Toch zijn er nog andere zaken die deze school belangrijk vindt, zoals het samenwerken van docenten en studenten met scholen in Nederland en Duitsland. Dit gebeurt al enige tijd onder de noemer van 'De lerende Euregio'. Het resultaat is overweldigend! Zo werden in de periode van 2002 tot en met 2006 ruim 4.200 uitwisselingsprojecten uitgevoerd. In totaal waren er afgelopen schooljaar verder ongeveer 350-400 Duitse leerlingen ingeschreven bij een Nederlands ROC. Dit laat zien dat er sprake is van een succesvolle 'Lerende Euregio'.

Nog een ander doel van de 'Lerende Euregio' is de samenwerking tussen het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven en daar wordt met succes aan gewerkt. Belangrijke resultaten:

- Duitse en Nederlandse MKB-ondernemingen zien dat er steeds meer buitenlandse klanten afkomen op hun afzetmarkten voor zowel diensten als producten.

- Vooral Nederlandse bedrijven zien meer werknemers van over de grens komen.
- Er is veel aandacht voor onder andere euregionaal ondernemingschap en de euregionale arbeidsmarkt door de Kamer van Koophandel.
- Er is veel belangstelling van gemeentes voor de Euregio. Zo vindt de heer Thom de Graaf, burgemeester van Nijmegen, dat er meer focus op onze burens (denk aan de Oostgrens) moet komen.

Er is continu aandacht voor 'De lerende Euregio' om meerdere Nederlandse en Duitse bedrijven enthousiast te maken en erbij te betrekken.

Voor meer informatie: www.lerende-euregio.com

Astrid Bartes

Contactpersoon ROC Nijmegen:

Renie Hesseling

r.hesseling@roc-nijmegen.nl

Contactpersonen Scheepvaart en Transport College:

Audrey Ernst

ernst@stc-r.nl

Herma van Dokkum

dokkum@stc-r.nl

Grand Tour

Christelijke Hogeschool Nederland

Studente Christelijke Hogeschool Nederland op "Grand Tour" in Zuid-Afrika

De "Grand Tour" van de Christelijke Hogeschool Nederland (CHN) is een goed voorbeeld van een internationaal studie- en stageprogramma met een meerwaarde voor de student, de betrokken instanties en bedrijven en met resultaat voor de hele gemeenschap. Studenten krijgen de mogelijkheid om delen van hun studie niet alleen in Nederland, maar ook op de CHN campus sites in Zuid-Afrika, Thailand, Qatar en binnenkort China te volgen. Op de campus sites kunnen studenten naast reguliere modules ook "Community programmes" volgen. Hierbij lopen ze stage in de lokale gemeenschap, ze werken bijvoorbeeld met lokale bedrijfjes en

organisaties, in een bejaardenhuis, scholen, kinderopvang etc.

Het concept en de naam van de "Grand Tour" zijn ontleend aan een tendens die vanaf de 16e eeuw binnen Europa ontstond: jongeren reisden door de wereld als aanvulling op en verrijking van hun opleiding. Het doel was om bekend te raken met de gewoontes, normen en waarden van andere culturen (persoonlijke groei) en om internationale connecties te bewerkstelligen (professionele groei).

Het resultaat van de Grand Tour is op verschillende terreinen merkbaar. Allereerst hebben studenten baat bij

de programma's vanwege de verrijking van hun studie, de bijdrage aan hun persoonlijke ontwikkeling, taalontwikkeling en cultureel besef. Daarnaast heeft de lokale gemeenschap ook heel duidelijk profijt van deze programma's. Zo wordt de lokale samenwerking erdoor bevorderd. Ter illustratie: de bakkerij die is opgezet met hulp van de CHN studenten Small Business & Retail Management deelt aan het eind van de dag het overgebleven brood uit aan mensen die op de stortplaats wonen. Studenten van de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening dragen zorg voor de verdere begeleiding van deze mensen.

Enkele voorbeelden van programma's:

- Community Tourism (Thailand)
Studenten werken bij een NGO, onderhouden contacten met het lokale bedrijfsleven. Dit programma is gericht op het versterken van het toerisme op een verantwoorde manier.
- Entrepreneurship in South Africa
Locale ondernemers in de sloppenwijken Nemato en Kenson on Sea, vlakbij Port Alfred, worden door studenten geholpen met het runnen of opzetten van winkels en kleine ondernemingen. Dit gebeurt via het organiseren van trainingen over boekhouden, marketing, management en onderwerpen die aansluiten bij de wensen van de ondernemers.

• Humanitarian Hospitality Management

Dit programma vindt plaats in Thailand of Zuid Afrika. Het focust op het ontwikkelingswerk in landen waar een conflict of ramp heeft plaatsgevonden. Studenten maken een diepgaande analyse van de oorzaak en consequenties van de crisis voor het land zelf, de internationale gemeenschap en een bedrijf. Organisaties die zich hiermee bezig houden, zijn onder meer: United Nations, overheden, Internationale Rode Kruis, Artsen zonder Grenzen, War Child en Novib. Ook profit organisaties zijn steeds meer betrokken bij dit onderwerp: Shell, Unilever, Fair Trade en Max Havelaar zijn enkele voorbeelden.

Astrid Bartes

Waardevolle ervaringen binnen een grote variatie aan culturomgevingen

Project Internationale Oriëntatie van ROC Aventus

Met het Project Internationale Oriëntatie stimuleert ROC Aventus studenten zich in te leven in hun nieuwe Europese stageland. Dit wordt gedaan via taallessen, I-BPV-voorlichtingen (internationale beroepspraktijkvormen), opdrachten en interviews. De bevindingen moeten de leerlingen vervolgens aan elkaar presenteren. Ook komen er enkele oud-leerlingen een presentatie geven.

De gevolgen van het bestaan van deze lessen en projecten die zes jaar geleden zijn ingevoerd, is dat het aantal internationale stages voor Manager Ondernemer-/Horeca (MOH) en Horeca Ondernemer Manager (HOM) van studenten (niveau 4) die worden opgeleid tot zelfstandig ondernemer binnen alle takken van horeca is gestegen van 57% naar ruim 72%. Dit houdt in dat 72% van de studenten een stage in het buitenland heeft gelopen, gedurende een periode van vijf maanden.

De leerlingen doen tijdens hun BPV waardevolle ervaringen op binnen een grote variatie aan culturomgevingen, bijvoorbeeld op het gebied van impliciete en expliciete gedragscodes, taaluitingen en verbale en non-verbale

communicatie. Er worden metingen gedaan onder andere op het gebied van talen, om de vooruitgang van elke student vast te stellen en zo te kunnen vergelijken en beoordelen.

Ook geeft ROC Aventus de docenten gelegenheid tot internationale stages. ROC Aventus heeft een breed netwerk van partners in Europa waarmee kennis wordt uitgewisseld over bijvoorbeeld het meten van sociale, communicatieve en interculturele vaardigheden en de validatie hiervan. Samen met de buitenlandse partners wordt er onder andere overlegd over welke stageplaats zij hebben, welke meetinstrumenten er zijn voor de beschrijving van het niveau van de vaardigheden en wat er binnen het Europese samenwerkingsverband ontwikkeld kan worden.

Het resultaat dat ROC Aventus beoogt, is een referentiekader op het gebied van sociale, communicatieve en interculturele vaardigheden, vergelijkbaar met het "Common European Framework of Reference" voor de talen.

Lisa Westoby

Contactpersonen Christelijke Hogeschool Nederland:

Afke Hellema
a.hellema@chn.nl

Fotine Zijlstra
f.zijlstra@chn.nl

Contactpersoon ROC Aventus:

Anja Vondenhoff
a.vondenhoff@aventus.nl

Stage in China maakte van industrieel ontwerp een tastbaar product

Studenten Haagse Hogeschool in bespreking met Chinese ingenieurs via Chinese collega en tolk

Ervaring van Bart, student aan De Haagse Hogeschool

Sinds september 2006 is de opleiding Industrieel Product Ontwerpen (IPO) van De Haagse Hogeschool bezig om internationale projecten en bedrijfsstages op een structurele manier op te zetten. Hiertoe is het project "Internationale stages en projecten" gestart. De opleiding speelt daarbij onder meer in op de tendens dat studenten in ontwerp-projecten en in stage- en afstudeerverband in toenemende mate aan internationaal georiënteerde projecten werken. Bart Classen, student IPO, vertelt: "Vanwege mijn positieve ervaringen in mijn Chinese stage zal ik ook mijn afstudeerproject daar afronden. In China heb ik de mogelijkheid gehad om echt te zien wat er in de praktijk met mijn productontwerp gebeurt. Binnen Nederland zijn hiervoor minder mogelijkheden, omdat er veel 'outsourcing' van productie plaatsvindt naar China. Omdat ik mijn stage zelf heb moeten organiseren, was het voor mijn opleiding soms lastig om mij als student voor te bereiden en op een afstand te begeleiden. Daarom is het goed dat dit internationale project nu wordt opgezet."

"Vanwege mijn positieve ervaringen in mijn Chinese stage zal ik ook mijn afstudeerproject daar afronden"

De huidige ontwikkelingen in het Verre Oosten hebben de hogeschool doen besluiten om binnen het internationale project de banden met China verder aan te halen. Coen Dekkers, docent en coördinator internationalisering van de opleiding, beaamt dit: "Het terugbrengen van de opgedane kennis en ervaringen en de verwerking daarvan in bedrijfsgerelateerde ontwerpprojecten, lezingen en colleges is een belangrijk uitgangspunt van het totale project. Afgestudeerden zijn daardoor sneller en beter inzetbaar bij internationaal opererende bedrijven. Door de bewustwording van de verschillen en overeenkomsten tussen China en Nederland kan de opleiding een bijdrage leveren aan het behoud van de concurrentiekracht van het Nederlandse bedrijfsleven. Daarom is het belangrijk om daar geweest te zijn, daar waar het allemaal gebeurt."

En hier liggen ook de doelen van het project: kennismaking met multiculturele aspecten in relatie tot productontwikkeling, kennis en ervaring met productie en productontwikkeling binnen een internationale context.

"Daarom is het belangrijk om daar geweest te zijn, daar waar het allemaal gebeurt"

Dennis Reinieren, student IPO, is met drie collega-studenten en een docent vijf weken in China geweest als onderdeel van een vierdejaars ontwerpproject en heeft zich daar verdiept in de verbetering van een verpakkingsmachine voor een Chinees bedrijf. Dit bezoek maakt deel uit van een uitwisselingsprogramma met een Chinese universiteit. Dennis geeft aan veel geleerd te hebben van de internationale ervaring, omdat de manier van communiceren erg verschilt met Nederland. Ook is het onderwijs heel anders, "minder creatief." Waar Bart middenin het Chinese bedrijfsleven stond, heeft Dennis zich veel tussen Chinese studenten begeven. Het project "Internationale Bedrijfsstages en Projecten" van de opleiding IPO van De Haagse Hogeschool biedt een mooie combinatie van studie en bedrijfsleven. Volgens Dennis is het project een nuttige aanvulling op de algemene ontwikkeling van een student. Ondanks het feit dat er nu al voornamelijk positieve geluiden te horen zijn, heeft de hogeschool nog enkele punten om aan te pakken. Coen Dekkers ziet het zoeken naar de grens van verantwoordelijkheid voor het slagen van het project als een grote uitdaging. Hoe ver moet de opleiding gaan om de student te begeleiden en te ondersteunen? Op afstand is het moeilijk om constant op de hoogte te zijn van hoe het de student vergaat. Dit kan een nadeel zijn, maar aan de andere kant kan men zich afvragen in hoeverre de opleiding een bedje moet spreiden. Wanneer er meer initiatief en zelfstandigheid van de student gevraagd wordt, biedt het project ook meer mogelijkheden voor de student om zich te ontwikkelen.

Toch geven Bart en Dennis beiden aan dat de opleiding meer zou kunnen investeren in de voorbereiding van de student op buitenlandse stages, afstudeerprojecten en het werken binnen een internationale context. De opleiding zou de student kunnen ondersteunen door het eerder

Docent van de Haagse Hogeschool voor de klas in China

aanbieden van vakken over productie in Azië. Daarbij zouden ook culturele, sociale en economische aspecten in Azië aan de orde moeten komen. Coen Dekkers en Eduard van Rossum, docenten IPO en deelnemers aan het project, beamen de bestaande uitdagingen.

"De opleiding zou de student kunnen ondersteunen door het eerder aanbieden van vakken"

De opleiding IPO is bezig om het bestaande netwerk in China te versterken en uit te bouwen door het opzetten van projecten met universiteiten en bedrijfsleven, zodat het opdoen van kennis en ervaring en de begeleiding van studenten doeltreffender wordt. Ook is de opleiding bezig om samenwerking met gastdocenten op poten te zetten. Het terugbrengen van de opgedane kennis naar het thuisfront is van essentieel belang. Uiteindelijk zal toch veel van de student en zijn of haar initiatief af blijven hangen om het project te laten slagen.

Willemijn van der Vliet
Astrid Bartes

Contactpersonen Haagse Hogeschool:

Coen Dekkers

c.a.h.m.dekkers@hhs.nl

E.H. (Eduard) van Rossum

e.h.vanrossum@hhs.nl

Gezocht: werknemers met betere taalvaardigheid, interculturele vaardigheden en flexibiliteit

Uitreiking certificaten aan twee studenten van de Unit Gezondheidszorg. Zij liepen 40 weken stage in het Academisch Ziekenhuis van Aken.

Euregiocompetentie bij Leeuwenborgh Opleidingen

De wereld wordt steeds kleiner, de arbeidsmarkt steeds internationaler. Dat besef dringt nu ook tot de meeste beroepsopleidingen door en dat geldt ook voor ROC Leeuwenborgh Opleidingen. Ger Reichrath, coördinator Internationalisering: “De internationale focus heeft voorheen nooit zo gespeeld binnen Leeuwenborgh Opleidingen, omdat studenten werden opgeleid voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Er werd weinig rekening gehouden met het feit dat de wereld groter is dan Nederland alleen. Limburg wordt omgeven door buitenland en daarom is een betere samenwerking met het internationale bedrijfsleven nodig; het bereidt deelnemers voor op wat ze kunnen verwachten wanneer ze een opleiding afronden.” Het ROC zoekt de aansluiting met het internationale bedrijfsleven, met name in de Euregio Maas-Rijn, door deelnemers de mogelijkheid te bieden om een extra kwalificatie te behalen binnen hun opleiding. Om de zogenaamde ‘Euregio competentie’ te behalen, moeten deelnemers extra taalvaardigheden ontwikkelen, interculturele ervaring opdoen, om kunnen

gaan met wet- en regelgeving met betrekking tot arbeid in de hele Euregio Maas-Rijn en stage lopen in een ander taalgebied. Volgens Ger Reichrath kan de school door deze extra kwalificatie beter bieden waar het bedrijfsleven om vraagt. “Bedrijven zoeken een nieuw soort werknemer met betere taalvaardigheid, interculturele vaardigheden en flexibiliteit. We willen deelnemers de mogelijkheid bieden om te groeien in deze vaardigheden, zodat ze beter zijn voorbereid op het internationale bedrijfsleven in de Euregio Maas-Rijn. Hiermee nemen de kansen op een grotere arbeidsmarkt toe.”

“Bedrijven zoeken een nieuw soort werknemer met betere taalvaardigheid, interculturele vaardigheden en flexibiliteit”

Het is niet alleen gunstig voor deelnemers (studenten) om zich in te zetten voor de Euregio competentie. Ook het bedrijfsleven heeft er baat bij om op deze manier samen te werken met onderwijsinstellingen, want bedrijven hebben meer kansen om werknemers te vinden met de kwaliteiten waarnaar ze op zoek zijn. Op dit moment maakt Leeuwenborgh Opleidingen vooral gebruik van een sterk netwerk in de regio Aachen, onder andere via de Industrie und Handelskammer in Aachen. Er zijn ook intensieve samenwerkingsverbanden met beroepsopleidingen, (en) inspecties Beroepsonderwijs en andere actoren in de provincies Belgisch Limburg en Luik.

“Het is niet alleen gunstig voor deelnemers (studenten) om zich in te zetten voor de Euregio competentie”

Om deelnemers vanaf het begin van hun opleiding bewust te maken van de mogelijkheden, zullen er vanaf aankomend studiejaar, na de introductie van competentiegericht onderwijs, drie tot vier lessen aan dit project worden gewijd om deelnemers te informeren over de meerwaarde van de aanvullende kwalificatie voor hun eigen loopbaan en ontwikkeling. Daardoor krijgen ook zoveel mogelijk deelnemers de kans om zich verder te ontplooiën. Het certificaat dat wordt uitgereikt op het moment dat een deelnemer de Euregio competentie heeft behaald, wordt erkend door het bedrijfsleven (van) binnen de Euregio Maas-Rijn. Ger Reichrath vertelt: “Dit motiveert veel deelnemers om mee te doen”.

“Dit motiveert veel deelnemers om mee te doen”

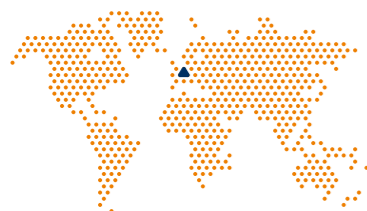
Vorbereiding en begeleiding zijn cruciaal om het beste uit de Euregio competentie te kunnen halen. Daar is de onderwijsinstelling zich erg van bewust. “Wij zijn trots op de begeleiding die we deelnemers bieden. Ze worden goed

vorbereid op de stage, omdat we ze niet in het diepe willen gooien. Op deze manier zullen ze ook het meeste aan de stage hebben en de meeste kennis opdoen”. Ger Reichrath legt uit dat het nodig is om nog enkele verbeterpunten op te pakken om de voorbereiding optimaal te maken. “De Euregionale beroepspraktijkvorming (BPV) moet nog worden ingebed in de structuur van de organisatie. We willen het project namelijk ROC-breed aan kunnen bieden. Daarnaast moet de professionele begeleiding ook in de onderwijsprogramma’s worden opgenomen. Daar zijn we mee bezig en dat is onder andere waarvoor we ondersteuning uit het Programma internationalisering Beroepsonderwijs willen gebruiken.

“Wij zijn trots op de begeleiding die we deelnemers bieden. Ze worden goed voorbereid op de stage, omdat we ze niet in het diepe willen gooien”

Extra taalonderwijs is daar een aanwijsbaar voorbeeld van. Veel ROC deelnemers gaan nu naar de discotheek in Aachen, maar durven een stage nog niet aan omdat ze de taal niet voldoende beheersen. Op dit moment vormt de taalbarrière nog een groot obstakel voor veel studenten om aan dit project mee te doen. Daarom moet het verwerven van de aanvullende kwalificatie ‘Euregio competentie’ ook worden ingebed in het onderwijsaanbod van Leeuwenborgh Opleidingen”. Thijs Konsten, één van de eerste deelnemers aan de Euregio competentie, heeft tien weken stage gelopen bij Grünenthal GmbH in Aachen. “In de eerste week heb ik bijna mijn mond niet open gedaan. Daarna heb ik heel veel opgepikt en ging het vanzelf. Aan het eind van de stage heb ik een presentatie in het Duits gehouden over wat ik had geleerd. Ik stond ervan te kijken hoe goed het ging!”

Willemijn van der Vliet

Contactpersoon Leeuwenborgh Opleidingen:
Ger Reichrath
g.reichrath@leeuwnet.nl

Kennis, geduld, doorzettings- en inlevingsvermogen

Stages in Azië verschaffen toekomstige trade managers de benodigde bagage

Voor Nederland is Azië een belangrijke handelspartner, ook voor Rotterdam als mainport. Andersom zijn Aziatische bedrijven sterk vertegenwoordigd in West-Europa. Deze activiteiten vragen om (bege)leiding door goed opgeleide professionals. Dat maakt zakendoen met Azië een interessante, maar stevige uitdaging. Afgezien van de enorme diversiteit in politiek en economisch klimaat in de verschillende landen, maken culturele en maatschappelijke verschillen met West-Europa het leggen en onderhouden van zakelijke contacten met Aziatische landen tot een specialisme. Hiervoor is kennis, geduld, doorzettings- en inlevingsvermogen nodig. De opleiding Trade Management gericht op Azië aan de Rotterdam Business School van de Rotterdamse Hogeschool geeft studenten hierop een goede voorbereiding.

Om persoonlijke en professionele competenties te ontwikkelen die nodig zijn om zakelijke contacten in Azië te beheren, doen studenten internationale ervaring op in Azië in hun derde en vierde studiejaar. Het verblijf in het buitenland bestaat uit vier maanden studie aan een hogeschool in een Aziatisch land en een stage in Azië.

“Het verblijf in het buitenland bestaat uit vier maanden studie aan een hogeschool in een Aziatisch land en een stage in Azië”

De persoonlijke en professionele competenties die voor het beroep trade manager relevant zijn en waarin de studenten in Azië zich verder ontwikkelen, worden door henzelf beschreven in een Persoonlijk Ontwikkelingsprogramma. Ook stelt de student een plan van aanpak op. De voorgestelde programma's en de voortgang van de student worden beoordeeld door de stagegever en de studie- en loopbaancoach. Ten slotte worden CCM-opdrachten (Cross-Cultural

Management) meegegeven, opdat de student leert observeren welke verschillen er zijn in cultuur, zowel in de studieomgeving als in de werkomgeving. De uiteindelijke beoordeling van de internationale ervaring wordt gevormd door de beoordeling van de taken en verantwoordelijkheden door de stagegever en de opleiding beoordeelt de stageopdrachten.

“De voorgestelde programma's en de voortgang van de student worden beoordeeld door de stagegever, de studie en loopbaancoach”

Ter voorbereiding op de stage is er een programma Aziatische taal opgezet, waarin de student kiest voor het leren van Mandarijn, Japans, Vietnamees, Indonesisch of Hindi. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan sollicitatiegesprekken in het Engels en voorbereiding op cultuurverschillen, de aanvraag van een visum en inentingen. Verder worden studenten ondersteund met een netwerk met het bedrijfsleven en alumni voor stageplaatsen, dat digitaal beschikbaar is. De stage vindt bij voorkeur plaats bij multinationals in Azië, dit om studenten in een omgeving te laten functioneren waar meerdere culturen samenwerken binnen één organisatie. Jaarlijks gaan één tot twee docenten op stagebezoek naar Azië.

Door studie en stage in Azië doen studenten praktijkervaring op in een internationale omgeving. Hierdoor zijn studenten beter voorbereid op hun toekomst als trade manager.

Willemijn van der Vliet

Contactpersonen Hogeschool Rotterdam:

Bert ter Horst

b.j.ter.horst@hro.nl

Regeling Beroepsonderwijs in bedrijf maakt praktijkleren mogelijk

Stagelopen in de bruidsmode (My Weddingshop te Den Haag)

Bedrijven en onderwijsinstellingen erkennen steeds meer het belang en de samenhang van theorie- en praktijkonderwijs. Zij moeten zich samen verantwoordelijk stellen voor het praktijkleren en de vernieuwing daarvan.

Het ministerie van Economische Zaken stimuleert daarom met de regeling *Beroepsonderwijs in Bedrijf* (BiB) bedrijven en onderwijsinstellingen op VMBO- en MBO-niveau om gezamenlijk het praktijkleren te vernieuwen en verbeteren. Onder 'praktijkleren' wordt verstaan alle vormen van stages en beroepspraktijkvorming in het VMBO en MBO. Deze regeling legt het initiatief nadrukkelijk bij het bedrijfsleven, en daarvan met name het MKB. Bedrijven kunnen vanuit hun ervaringen en wensen aansturen op verbetering van het praktijkleren, in nauwe samenspraak met de scholen.

Het budget van BiB is afkomstig uit een gehonoreerde FES-claim bij het Fonds Economische Structuurverbetering. Uit diezelfde FES-gelden wordt onder andere ook het Programma Internationalisering Beroepsonderwijs (PIB) gefinancierd. PIB richt zich op internationale stages in het MBO en HBO. De uitvoering van dit programma ligt bij de EVD.

Hoewel BiB en PIB met dezelfde FES-gelden worden gefinancierd, is de scope verschillend. Beide regelingen hebben dezelfde algemene doelstelling, namelijk verbetering van de kwaliteit van het beroepsonderwijs in samenwerking met het bedrijfsleven. Bij BiB gebeurt dit door verbetering van de stages en duurzame samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs in het VMBO en MBO in Nederland, bij PIB door internationale stages in het MBO en HBO in nauwe samenwerking met het Nederlandse bedrijfsleven.

Bij BiB ligt het initiatief bij het bedrijfsleven en bij PIB ligt dat bij de onderwijsinstellingen.

Subsidie Beroepsonderwijs in Bedrijf

Deze subsidie kan alleen worden aangevraagd worden door een samenwerkingsverband bestaande uit minimaal één MKB-ondernemer en één VMBO-school of ROC. Het totale budget voor 2007 is 12 miljoen euro. SenterNovem voert de regeling uit voor EZ. Tussen 26 april 2007 (publicatie van de regeling) en begin augustus 2007 heeft SenterNovem al ruim 30 aanvragen binnen en zijn 80 projectideeën en ongeveer 160 informatieverzoeken afgehandeld.

Meer informatie:
et@senternovem.nl

Lucas Muis, SenterNovem

Toegangspoort tot kennis in de regio Haaglanden

De Regioregisseur als schakel tussen onderwijs & internationaal zakendoen

Voordat een ondernemer investeert in een (nieuwe) internationale markt is het uitermate handig als hij al iets weet over die (potentiële) markt. Informatie over mogelijke verkooppunten, dealers, maar ook over de te verwachten concurrentie, welke distributiemogelijkheden er zijn etc. Hoe komt hij aan die informatie? Bijvoorbeeld door de Regioregisseur een onderzoek te laten doen.

De Regioregisseur is de toegangspoort voor ondernemers in de regio Haaglanden tot de kennis van De Haagse Hogeschool, (TH Rijswijk & ICT Academie te Zoetermeer), de Mondriaan Onderwijsgroep en de TU-Delft. Eén centraal loket met toegang tot zowel HBO- als MBO- en WO-kennis waar alle ondernemersvragen worden beantwoord. Van kleine tot grote organisatie, van profit tot not-for-profit. Tijdens kantooruren telefonisch en persoonlijk in de winkel, daarbuiten altijd via de website.

Hoe?

Allereerst brengt de Regioregisseur samen met de ondernemer antwoorden op de volgende vragen in kaart: Wat is zijn vraag? Waar heeft hij behoefte aan? Misschien wil hij een prototype van zijn nieuwe product, heeft hij behoefte aan een markt- en concurrentieonderzoek of wil hij weten hoe hij het beste kan exporteren naar het buitenland? Wil hij zijn personeel her-, bij- of omscholen? Het kan allemaal, want De Haagse Hogeschool, de Mondriaan Onderwijsgroep en de TU-Delft hebben veel kennis op een zeer breed terrein en stellen die graag aan u beschikbaar.

Op basis van de vraag van de ondernemer zoekt de Regioregisseur vervolgens binnen de kennisinstellingen naar een passende oplossing. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van een groep studenten die in het kader van hun studie de vraag binnen korte tijd in opdrachtvorm uitvoeren onder begeleiding van een docent. Het kan ook zijn dat de ondernemer beter geholpen is met een stagiaire. Of dat er een beroep wordt gedaan op de kennis en expertise van de lectoren die aan De Haagse Hogeschool en de TH Rijswijk zijn verbonden.

Veel is mogelijk en de Regioregisseur zoekt en helpt de ondernemer aan de beste oplossing. Kortom, de Regioregisseur kan voor de ondernemer de volgende functies vervullen:

- verwijfsfunctie: wie moet de ondernemer waarvoor hebben?
- helpfunctie: het helder krijgen van de kennisvraag
- schakel/makel-functie: zorgen dat de kennisvraag adequaat wordt opgelost met de mogelijkheden die het onderwijs biedt
- initiatief-functie: nieuwe ideeën en initiatieven in een vroeg stadium oppakken en (indien mogelijk) verder begeleiden binnen de onderwijsinstututen.

De ondernemer hoeft niet meer te verdwalen in het kennisaanbod van De Haagse Hogeschool, de Mondriaan Onderwijsgroep en de TU-Delft met hun uitgebreide mogelijkheden. De Regioregisseur is er speciaal voor om dat te voorkomen. Maak er gebruik van.

Bent u ondernemer in de regio Haaglanden, neem dan voor meer informatie contact op met de Regioregisseur via telefoonnummer 070-445 8835 of via e-mailadres: info@regioregisseur.nl

Bent u ondernemer in een andere regio: neem dan contact op met uw lokale Kamer van Koophandel die u kan informeren over de initiatieven bij u in de buurt.

Helen Geerts, Regioregisseur Haaglanden

Regionale Aandacht en Actie voor Kenniscirculatie (RAAK)

Programma voor uitwisseling kennis tussen onderwijs en bedrijfsleven

De Stichting Innovatie Alliantie (SIA) is opgericht om de kenniscirculatie tussen regionale partijen te bevorderen, in het bijzonder tussen de hogescholen en het MKB, met als uiteindelijk doel het innovatief vermogen van het MKB te vergroten. Om kennisuitwisseling mogelijk te maken is het programma RAAK in het leven geroepen. RAAK staat voor Regionale Aandacht en Actie voor Kenniscirculatie en is een regeling vanuit het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap. Inmiddels zijn er 98 regionale innovatieprogramma's opgestart. In 2005 is er al een breed netwerk ontstaan waaraan 300 bedrijven, 45 lectoraten van hogescholen en 65 netwerken van bedrijven en instellingen deelnemen. Nu twee jaar later hebben ruim 700 bedrijven zich al geëngageerd aan projecten binnen RAAK-MKB programma's. Dit laat zien hoe succesvol RAAK is.

De voordelen voor de netwerken die ontstaan tussen het bedrijfsleven of de publieke sector en educatieve instellingen zijn groot. Kennisuitwisseling verhoogt de slagkracht van het bedrijfsleven en organisaties terwijl onderwijs beter op de vraag van de markt kan worden afgestemd. Daarnaast kan het werken met studenten niet alleen kostenbesparend zijn, maar ook voor nieuwe en creatieve ideeën zorgen. Dit beaamt Herald Roelevink, directeur Dolte Stedenbouwkundig Ontwerp en Advies op de site van SIA. "Het was erg inspirerend en verfrissend om met studenten van de Utrechtse Hogeschool samen te werken." Praktijkervaring kan ook enthousiasme doen ontstaan voor een vak of werkveld waar de aanwas van een nieuwe generatie werknemers nodig is. Ook Albert Jansen, directeur Jansen Poeltry Equipment, ziet voordelen en wordt op de SIA-site geciteerd: "Innovatie is van levensbelang om het hoofd boven water te houden. Als we daarin niet investeren, kunnen ze ons opdoeken. Innovatie is een belangrijke troef om de lagelonenlanden achter ons te houden. Buiten de innovatie van onze producten is het minstens zo belangrijk om te investeren in kennisuitbreiding. Daarom werken we samen met de opleiding Mechanical Design & Engineering van het ROC A12. Van alle technieken op ICT-gebied en automatisering zijn wij niet altijd op de hoogte. We laten studenten graag meedraaien omdat zij alle up-to-date kennis in huis

hebben. Met hun hulp programmeren we hardware voor een telmachine die het kuikentransport vergemakkelijkt. Het mes snijdt natuurlijk aan twee kanten. Studenten verwerven inzicht in de bedrijfsvoering. Ze leren wat er komt kijken bij de planning, ontwikkeling en het ontwerp van producten en zij maken de afrondende fase mee, waarin de kostprijs wordt vastgesteld en de productvervaardiging plaatsvindt."

Ook enthousiast geworden? Om te lezen over de bestaande projecten en om informatie in te winnen over de voorwaarden, kijk dan op www.innovatie-alliantie.nl.

Willemijn van der Vliet

RAAK-project waar op het gebied van product- en procesinnovaties in de Zeeuwse aquacultuur wordt samengewerkt door 16 MKB bedrijven waaronder Seaform BV (zie foto), de Hogeschool Zeeland, Syntens en andere kennisleveranciers.

Syntens betreft studenten bij innovatief ondernemen

Soms zijn de mogelijkheden om ervaring in het bedrijfsleven op te doen in een onverwachte hoek te vinden. Zelfs wanneer de connectie tussen de organisatie en educatie ver te zoeken is, wordt er wel eens gebruikgemaakt van de talenten van een student. Syntens is daar een voorbeeld van.

Syntens is een innovatienetwerk voor ondernemers. De organisatie biedt advies om ondernemers te ondersteunen in innovatie. Syntens is dus actief in het bedrijfsleven en daardoor bestaat er een levend en groot netwerk. Innoveren gebeurt niet alleen binnen de Nederlandse grenzen. Ik sprak met Sybren Steensma, innovatieadviseur en projectleider Programma Starters Buitenlandse Markten (EVD/PSB), over de activiteiten van Syntens buiten Nederland en hoe studenten hierbij betrokken kunnen worden. “Beginnen met exporteren is een vorm van innoveren. Innovatie gaat ook over nieuwe combinaties tussen markten en producten. Buitenlandse markten bieden daarbij kansen. Syntens adviseert hierbij, creëert internationaliseringsplannen en heeft de mogelijkheid om subsidies voor de betreffende bedrijven aan te vragen. Onze focus ligt heel sterk op het bedrijfsleven.”

“Onze focus ligt heel sterk op het bedrijfsleven”

Maar waar liggen dan de mogelijkheden voor studenten?

“Kennis van studenten kan worden ingeschakeld bij de ondersteuning door middel van de zoektocht naar partners in het beoogde exportland, maar ook door marktonderzoek te verrichten en mee te denken over promotie en het promotiemateriaal.”

Wat verwacht u van een student?

“Niveau en zelfstandigheid. Bij ons staan de bedrijven voorop; die moeten beter worden van ons advies. Dat eist een hoog kennisniveau en het betekent dat een student erg zelfstandig moet kunnen functioneren. Daarnaast zijn er veel technische bedrijven die advies bij ons inwinnen. Daarom is het prettig wanneer de student ook affiniteit heeft met techniek.”

Hoe zou je als student met Syntens mee kunnen werken?

“Er bestaat geen standaardprocedure. Op dit moment staan of vallen de contacten met opleidingen of individuele studenten met de persoonlijke relaties van innovatieadviseurs. Hierdoor werkt het bij iedere instelling van Syntens weer anders. Juist omdat wij niveau en zelfstandigheid verwachten van een student is het moeilijk om dit proces te standaardiseren. Met ieder project moet een individuele koppeling worden gemaakt. Wij staan wel open voor een meer gestructureerde samenwerking met opleidingen Internationale Marketing en International Business. Een goede student zou ons kunnen ondersteunen in het doen van marktonderzoek en het verzorgen van promotiemateriaal voor de bedrijven die wij adviseren. Een betere connectie tussen Syntens en een beperkt aantal beroepsopleidingen kan ons een grotere toestroom van goede studenten en eventueel toekomstige medewerkers garanderen.”

“Juist omdat wij niveau en zelfstandigheid verwachten van een student is het moeilijk om dit proces te standaardiseren”

Zo levert een samenwerking tussen het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen ook positieve situaties en kansen op wanneer de connectie wat minder voor de hand ligt. Het is leuk om te ontdekken dat er organisaties zijn die hiervoor openstaan!

Willemijn van der Vliet

Advies bedrijfsleven aan beroepsonderwijs Internationale onderwijssamenwerking vergt een lange adem

Ervaringen bij het vergroten van de aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt door installatiebedrijf Alewijnse

Alewijnse is een modern elektrotechnisch installatiebedrijf met meer dan 1.000 medewerkers dat is opgericht in 1900. Het bedrijf Alewijnse bestaat uit een groep met 11 vestigingen in Nederland die de markten Industrie, Utiliteit en Marine bedienen. In het cluster Marine beschikt Alewijnse tevens over een drietal vestigingen in het buitenland: Roemenië, Oekraïne en China.

Om in de toekomst verzekerd te zijn van voldoende gekwalificeerde medewerkers onderhoudt Alewijnse landelijk contacten met VMBO-, MBO- en HBO-scholen en universiteiten. Tevens worden samen met scholen diverse projecten uitgevoerd die de kwaliteit van het onderwijs moeten verbeteren. Een voorbeeld hiervan is het gezamenlijk met scholen ontwikkelen van E-learning, afgestemd op de hedendaagse praktijk.

Omdat er onvoldoende technisch geschoolde mensen van school komen, is Alewijnse in 2006 gestart met een eigen opleiding in Roemenië. In deze opleiding, het Alewijnse Training Center Romania, worden studenten in het laatste jaar van hun opleiding aan de universiteit en studenten die zijn afgestudeerd praktisch opgeleid tot engineers voor de Roemeense en Nederlandse vestigingen. Inmiddels is met medewerking van EVD/CROSS een tweede project gestart voor MBO opgeleide studenten. Hiervoor is een praktijkcentrum ingericht in Galati Roemenië dat vanaf september 2007 gebruikt wordt. In dit praktijkcentrum worden Roemeense MBO-studenten praktisch voorbereid op de arbeidsmarkt. Tevens worden vanuit dit centrum vijf regionale MBO's ondersteund met in het Roemeens vertaalde E-learning, moderne materialen en worden praktijkdocenten bijgeschoold.

Vanaf de start heeft Alewijnse Nederlandse scholen bij deze projecten betrokken. Zo is door de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen een samenwerkingsverband met een universiteit in Roemenië getekend om gezamenlijk E-learning te ontwikkelen voor HBO-studenten. ROC Nijmegen is nauw betrokken bij het praktijkcentrum in Roemenië en de daarbij aangesloten MBO-scholen. Zo hebben studenten van ROC Nijmegen de staalconstructies voor het praktijkcentrum gemaakt en drie studenten

De zeevaart is een belangrijke markt voor Alewijnse

hebben samen met vier Roemeense studenten het praktijkcentrum ingericht en voorzien van de benodigde installaties. Door samen te werken met de Roemeense MBO's kan ROC Nijmegen voor de opleiding Automatisering het op afstand besturen van machines en installaties echt vorm gaan geven. “Op afstand” betekent hierdoor niet meer “tussen twee lokalen binnen de school” maar op werkelijke afstand. Tevens leren studenten hierdoor in het Engels met buitenlandse studenten te communiceren en omgekeerd.

Voor Alewijnse is de betrokkenheid van de Nederlandse scholen met het buitenland erg belangrijk. Steeds meer bedrijven werken, zoals Alewijnse, internationaal en hebben hierdoor behoefte aan studenten die internationaal denken. Dergelijke projecten met buitenlandse scholen bevorderen de Engelse taal en de communicatieve vaardigheden van studenten en zijn erg goed voor hun algemene ontwikkeling. De komende jaren worden er ook stageplaatsen voor Nederlandse studenten beschikbaar gesteld in onze vestiging in Roemenië. Dit biedt als bijkomend voordeel voor Alewijnse dat er een sterke band ontstaat tussen student en bedrijf, met als resultaat een toename van het aantal studenten dat na hun opleiding bij Alewijnse solliciteert. Ten slotte een tip aan de Nederlandse onderwijsinstellingen. Alewijnse heeft wel gemerkt dat de Roemeense scholen in beginsel erg afwachtend zijn. Nederlandse scholen die met buitenlandse scholen willen samenwerken zullen gedurende langere tijd zelf initiatief moeten blijven nemen.

Hans van Welie, Alewijnse

Stages: zowel positieve als negatieve ervaringen zijn leerzaam

Een heel tijdschrift vol enthousiaste verhalen over stages en praktijkervaringen.

In het binnenland of in het buitenland, in bedrijfsleven of de publieke sector.

Voorbeelden van branchegerelateerde netwerken of juist daarbuiten. MBO- en HBO stages.

Als student krijg ik er zin in om een stage te starten en mijn ervaring in de beroepspraktijk te vergroten!

Maar niet alles kan altijd over rozen gaan, toch?

En wat doe je als het misgaat?

Ik sprak met Maartje, afgestudeerd in Fysiotherapie aan de Rotterdamse Hogeschool. “Toen ik een aantal jaren geleden stage liep in een ziekenhuis, was de werksfeer niet erg positief. Medewerkers waren gefocust op het veiligstellen van hun eigen positie. En daar werden stagiaires de dupe van.”

“Het ontbrak in mijn stage aan begeleiding en daardoor heb ik niet zoveel geleerd als ik had verwacht”

Ook Karin, studente aan de Hogeschool van Rotterdam, heeft een minder positieve ervaring achter de rug. “Ik heb stage gelopen bij een elektronica bedrijf. Doordat de interne communicatie binnen het bedrijf erg stroef verliep, heeft het lang geduurd voordat mijn stageopdracht duidelijk en goedgekeurd was. Ik heb drie maanden vrijwel niets uitgevoerd en ik moest daardoor de uiteindelijke opdracht in een te korte periode afronden.”

Annemarie, afgestudeerd aan de PABO van de Rotterdamse Hogeschool: “Tijdens een stage gaf ik les aan groep 5 op een basisschool. Ik kon de klas niet aan. Dat bleek te laat, omdat de begeleiding bij vorige stages te kort was geschoten. Ik had het misschien zelf ook eerder moeten zien en aangeven aan mijn stagebegeleider. Uiteindelijk heb ik de stage niet voldoende afgerond. Ik heb een nieuwe stage moeten doen en dat heeft studievertraging veroorzaakt.” Maar ook tijdens buitenlandse stages en projecten kunnen problemen ontstaan. Een taalbarrière kan voor problemen zorgen in de communicatie. Ook is het in andere (bedrijfs)culturen niet altijd duidelijk of gewoon dat een student tijd moet kunnen inruimen tijdens het project om verslagen te schrijven. Huisvesting is soms moeilijker te regelen. Ook is het mogelijk dat de student vanwege cultuurverschillen moeilijker contacten kan leggen met studiegenoten.

“Tijdens een stage gaf ik les aan groep 5 op een basisschool. Ik kon de klas niet aan”

Op de website www.ondernemersplein.nl zijn enkele commentaren te lezen over stages. Het blijkt dat voorbereiding essentieel is. Het kan negatieve ervaringen voorkomen. Wanneer je als student naar het buitenland vertrekt, kan kennis over een andere (bedrijfs)cultuur je beter voorbereiden op wat er van je verwacht gaat worden. Het is belangrijk om van tevoren goede en duidelijke afspraken te maken, niet alleen over de stageopdracht, maar ook over de inhoud en organisatie van de begeleiding. Door het accent van de stagebegeleiding meer bij de stageverlenende organisatie te leggen zal de student zich minder snel ‘verloren’ voelen en wordt de kans dat de stage mislukt kleiner. Maar ook wat je zelf van een bedrijf kunt verwachten. Een goede voorbereiding is ook van groot belang voor een binnenlandse stage.

“Succesvolle of een mislukte stage? Pas achteraf kun je dat vaststellen”

“Op de website www.ondernemersplein.nl zijn enkele commentaren te lezen over stages”

Een beleidsadviseur van de Kamer van Koophandel: “Succesvolle of een mislukte stage? Pas achteraf kun je dat vaststellen. Je kunt wel op zoek naar een stage, die jou kansen biedt op succes. Een leerbedrijf dat je de kansen biedt aan jouw competenties te werken, zorgt voor een goede coaching en uitdagende werkomstandigheden. Je zult daarom heel gericht op zoek moeten gaan naar het bedrijf dat bij jou past. En dan is het nog een kwestie van binnenkomen. Een goede sollicitatiebrief of -mail schrijven. Als je dan eenmaal aan tafel zit, dan is het zaak om er achter te komen of jullie werkelijk wel bij elkaar passen. En tijdens de stageperiode voortdurend alert zijn op je eigen leerdoelen. En ook bereid zijn je met passie voor het bedrijf en je opdracht in te zetten. Brengen en halen moet in balans zijn. Achteraf kun je pas vaststellen of de stage succesvol is geweest. Vooraf moet je gericht werken aan het creëren van kansen. En dat betekent een heel goede voorbereiding. En schaam je niet om je daarbij te laten helpen, of jezelf te trainen. Investeer in jezelf!” Maar wat doe je als je stage toch tegenvalt? Maartje: “Ik heb ervoor gezorgd dat al mijn afgeronde taken en geschreven teksten zijn ondertekend door medewerkers. Omdat ik niet de juiste begeleiding kreeg, was ik bang dat ik daardoor mijn stage niet zou kunnen afronden. Doordat alles in ieder geval was afgetekend, heb ik kunnen aantonen dat ik mijn opdrachten naar behoren heb afgemaakt. Hierdoor kon ik de stage toch goed afsluiten.”

“Ik heb ervoor gezorgd dat al mijn afgeronde taken en geschreven teksten zijn ondertekend door medewerkers. Hierdoor kon ik de stage toch goed afsluiten”

Karin stond voor een lastige keuze. “Ik was aan het twifelen of ik wel wilde doorgaan met mijn stage. Het leek op een gegeven moment alsof alles stil stond. Ik heb vervolgens toch de beslissing genomen te blijven en mijn verantwoordelijkheid te nemen. Ik vind namelijk dat als je ergens aan begint, dat je dat ook af moet maken. Ik ben er blij om dat ik deze ervaring heb. Nu weet ik dat bij de keuze voor een bedrijf de sfeer en interne communicatie ook erg belangrijk is.”

“Ik vind namelijk dat als je ergens aan begint, dat je dat ook af moet maken”

Zelfs wanneer een ervaring niet zo positief is, kun je als student dus veel leren van een stage. Of dat nu in het binnen- of in het buitenland is, maar voorkomen is beter dan genezen. Bereid je voor!

Willemijn van der Vliet

Stage stappenplan student

Je wilt op stage, waar begin je?

1. Hoe vind je een bij jou passende stage? Vraag jezelf af: 'Wat, waar, wanneer wil ik stage lopen?'

2. Een stageplek vinden kan via:

Het internet (zie stage sites), Buitenlandse Kamers van Koophandel, internationale bedrijven, (EU) instellingen in Nederland, familie of kennissen etc. Maar ook via je eigen onderwijsinstelling, stagebemiddelingsbureaus en studentenverenigingen en -organisaties.

3. Erkenning stageplaats

Leg je stageplannen altijd voor aan je stagecoördinator/coördinator internationalisering en maak goede afspraken (stagecontracten i.v.m. studiepunten/competenties) over werkzaamheden en verantwoordelijkheden met de buitenlandse instelling. (HBO-studenten kunnen gebruikmaken van het European Credit Transfer System (ECTS), in dit systeem zijn afspraken gemaakt over de erkenning van studiepunten.

4. Financiering

Opties: uitzoeken of je in aanmerking komt voor één van de beursprogramma's (www.walburgpers.nl/www.leonardodavinci.nl), inleveren OV-studentenkaart (www.ib-groep.nl) of sparen of een lening aangaan.

5. Verzekeringen

Het is belangrijk dat je goed verzekerd naar het buitenland vertrekt, check grondig de voorwaarden en de dekking voor het land waar je naar toe gaat.

6. Taal en cultuur

Bereid je voor op de andere taal en cultuur (www.toefl.org, www.min.buza.nl, www.kit.nl).

7. Huisvesting

Via eigen- of buitenlandse onderwijsinstelling, studenten die jou zijn voorgegaan, je toekomstige werkgever, een campus, een oproep in een plaatselijk blad etc. Tijdelijke opties: jeugdherberg/hotelkamer. Optioneel je kamer onderverhuren.

8. Inentingen

Voor de benodigde inentingen en vragen over inentingen kunt je bij de GGD terecht. Meer info www.lcr.nl.

9. Visum en werkvergunning

Regel je paspoort/identiteitskaart, visum, werkvergunning en bevolkingsregister (bij lange stages), indien nodig. Check de data! Als Nederlands staatsburger heb je geen visum en werkvergunning nodig in de landen van de Europese Unie. (www.minbuza.nl)

10. Verslaglegging

Het is slim om gedurende de stage de nodige gegevens voor in het verslag te verzamelen. Denk er ook aan om na afloop van de stage je Europass (www.europass.nl) bij te werken, deze ervaring kan helpen bij het zoeken naar een volgende baan of stage.

Nuttige stage sites:

- www.workplacement.nl
- www.stagemarkt.nl
- www.go-europe.nl

Verder kun je, je o.a. informeren bij de volgende (commerciële) stagebemiddelingsbureaus:

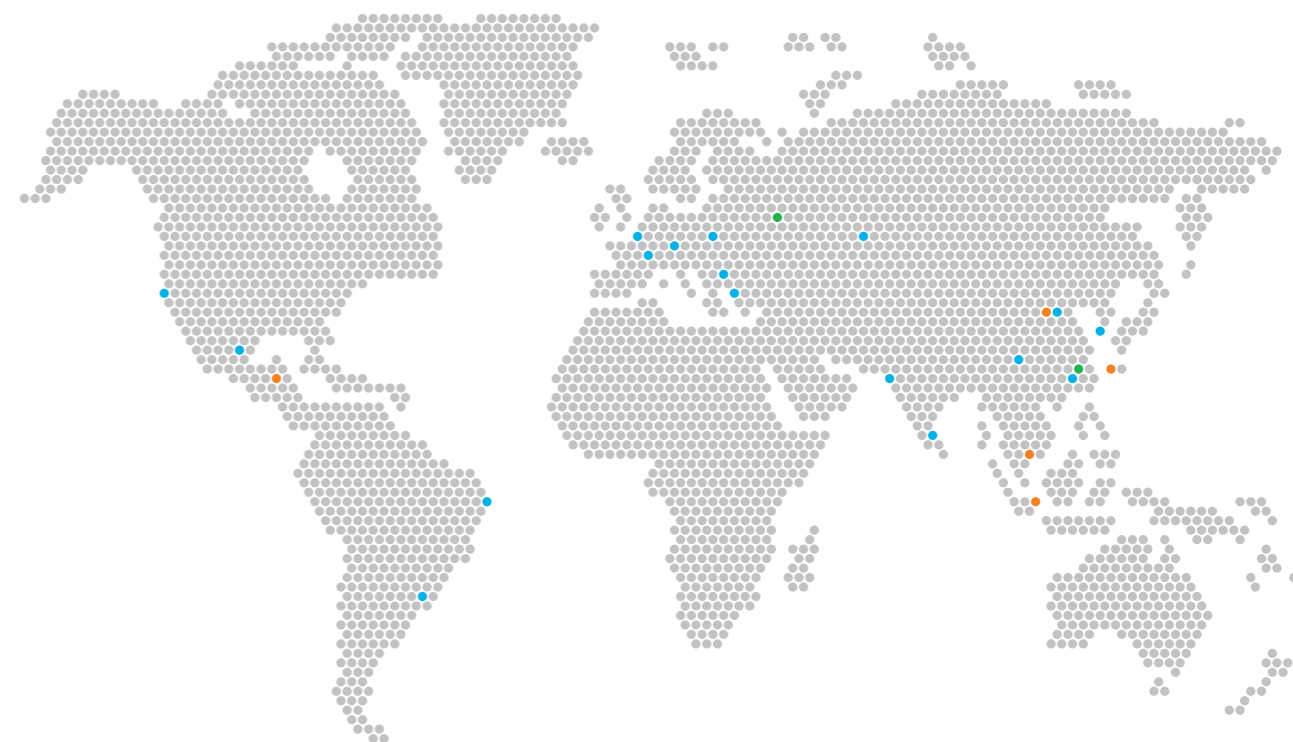
- www.3d-stagebank.nl
- www.globalplacement.com
- www.wereldstage.nl

- www.wereldstage.com
- www.wilweg.nl
- www.stagemotor.nl
- www.uitwisseling.nl
- www.stageloketsuriname.nl

Let op! De stagebedrijven die je op deze websites vindt, zijn misschien nog niet allemaal goedgekeurd als leerbedrijf. Overleg altijd eerst met je stagecoördinator voordat je afspraken maakt met een bedrijf.

NBSO's, NABSO's & NESO's

Nederlandse netwerken in het buitenland

NBSO's

Netherlands Business Support Offices

BRAZILIË
Recife
nbsore@nbsocom.br
Porto Alegre
schulman@nbsocom.br

CHINA
Dalian
cshhsieh@hotmail.com
Jinan
nbsojinan@nbsojinan.com
Kunming
nbsokm@nbsokm.com
Nanjing
nbsonanjing@nbsonanjing.com

Tianjin
nbsotj@nbsotianjin.com
Wuhan
oscar@nbsowuhan.com

DUITSLAND
Stuttgart
ruehmann@nbsostuttgart.de

FRANKRIJK
Lille
nbsolille@wanadoo.fr
Lyon
nbsolyon@wanadoo.fr

INDIA
Ahmedabad
nethabad@vsnl.com
Chennai
vkumar@airtelbroadband.in

MEXICO
Monterrey
nlgovmty@intercable.net

POLEN
Krakau
daniel.heinst@nbsocom.pl

ROEMENIË
Cluj
maurits.janmaat@nbsoro

VERENIGDE STATEN
San Mateo
ella@nbsocalifornia.com

NABSO's

Netherlands AgriBusiness Support Offices

CHINA
Harbin
erik.baudoin@nabso.com

RUSLAND
Moskou
info@nabso.ru

NESO's

Netherlands Education Support Offices

CHINA
info@nesobeijing.com

MEXICO
info@nesomexico.com

VIETNAM
info@nesovietnam.com

INDONESIE
general@nec.or.id

TAIWAN
ntio@ntio.org.tw

